

תפא בראשית לו וישב אונקלוס

1

לָהּ וְעָבַד לָהּ כְּתוּבָא דְפָסִיס: דְּוָחוּן אַחוּזֵי אַרְבֵּי יְתֵה רַחֵם אַבְוָחוּן

פָּסִיס: אֲרֵי וַיִּרְאוּ אֶחָיו כִּי־אֵתוּ אָהֵב אֲבֵיהֶם מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא

רש"י

לקט בהיר

מסר לו^(א) (ב"ר - תנח): פָּסִיס. לשון כלי מלחמה^(ב) (שבת י"ג), כמו (אסתר א' ו') כרפס^(ג) ותכלת, וכמו (ש"ב י"ג י"ט) וכסוגות הפסס דתמר ותמונן, ומדרש אגדה (ב"ר - תנח): על שם לרעותו שנמכר לפועיפר, ולסוחרים, ולישמעאלים, ולמדויים: (ד) ולא יכלו דברו לשלום. מתוך גנותם למדנו שצחס^(ה), שלא דברו* שינוי נוסחאות: י"ח

אלא סדר העולם לאהוב בן הקטן בין הבנים, ובעבור שנה ונולד לו בן אחר נשכח אותו והצדק וחזר לבן זה, וכשפוסק מלהוליד נשאר בן האחרון הבן זקונים, וראה לזה תיבת "לו" שאמר הכתוב, וגם רש"י אמר שולד "לו" לעת זקנתו שפירושו שולד להיות לו לעת זקנתו, ואחר שבין יוסף ובנימין היה כמו ז' שנים נשתקע האהבה על יוסף ונשאר עליו (רא"ם). או אפשר שאהב ג"כ את בנימין כמו את יוסף ונפשו קשורה בנפשו אלא שיוסף היה מעורב בין שאר

האחים ולבני דדהו היה בולט וניכר האהבה יותר (ג"א): יח זה יהיה פי' תיבת "לו" עו"ה (בן) יוסף היה לו בן אשר (זקנים) כל חכמה שקנה (הוא לו) מסר יעקב לו, וכמו דליתא בקדושין ל"ב זקן זה קנה חכמה (רא"ם), והביא רבינו דרוש זה משום דקשה לומר ששצטי ישראל עמודי עולם נתקנאו באחיהם הבן זקנים, אבל בשביל שהיה לו בר חכים שיך יותר קנאה, וא"ת לפי האמת למה מסר לו תלמודו יותר מאחיו, לזה הביא ד"ח וכו' שתיבת זקונים הוא בנטריקון זיו איקונין, וכבר אמרנו שאין זה זיו איקונין הגשמי, אלא שופריה דיעקב שהיה מעין שופריה דאדם קדמאה (ג"א): (ט) פי' בגדים הנעשים מלמר נקי, בן הוא חכמה מקומות בדברי חז"ל כגון שנת נ"ד על מה שאמר שמרביץ אוחו למלח פירש"י לעשות מלמרו כלי מלח, (רא"ם): (כ) ובגמרא מגילה שהוא מן ב' תיבות כר פס פי' כרים ליישי עליהם מן כלי זמר נקי, והביא הדרוש שאל"כ למה להכתוב לפרסם פרט זה של כמות הפסים, ודי היה לומר שאהב אותו, אלא כדי ללמד אותנו שאל ישנה אדם בנו בין הבנים שהשינוי גרם ליוסף לרעותו המרומים בפסים (ג"א), ומה שאמר שנמכר לסוחרים, אין זה סוחרים המזכרים בפסוק כ"ח ויעברו אנשים מדינים סוחרים, שזו שיירא אחת רק אמר שהמדינים היו סוחרים כמו הישמעאלים היו סוחרים נכאת וזרי וכו' היו הם בסחורות אחרות, אלא הכוונה על סוחרים המזכרים בפסוק ל"ו והמדינים מכרו אותו אל מנרים פי' לסוחרים עבדים שבמנרים והם מכרוהו לפועיפר (מהרש"ל): (כא) שאם רק גותם היל"ל ולא דברו עמו לשלום או ולא יכלו דברו: L

אור החיים

האחים מתווכחים עמו ומוכיחים אותו וסרה קנאתם אלא לזד כי נוסף דבר זה שאהב ישראל וגו' מכל אחיו פי' יותר מכלן יחד^(א), גם פרסם האהבה והודיעה להם^(ב) צמה שעשה לו כחונת פסוס וכו' זה מגיד שידעו וידע אחיהם שידעו, והוא אומר ויראו אחיו כי וגו', ומעשה צדקה השנאה לא היה לה תקוה לתקן ולשום שלום, והוא

אור בהיר

בשלמא אם השנאה היה בשביל דנחם רעה שסיפר לשון הרע עליהם, אין רע בדבר, אבל בשביל אותו אהב אחיהם, הימכן דבר זה בשבטי יח, אם השנאה היה בשביל דנחם רעה שסיפר לשון הרע עליהם, אין רע בדבר, אבל בשביל אותו אהב אחיהם, הימכן דבר זה בשבטי יח, ובפרט שאמר הכתוב טעם האהבה כי בן זקונים וגו'. (כא) ואם כן הגם שיתחברו כולם ביחד כנגדו לא ידקרו. (כב) פירוש אם היה האהבה רק בלב יעקב ולא היה ניכר לחוץ, אין חשש שיעקב לא ישמע לטענתם נגדו, שהלא הסתיר האהבה, והוכרח לשמוע בהשואה. (כג) שלכאורה היל"ל בשלום, ולדרכינו נכון.

מכל אחיהם קמללא עמו חלמא וכו' סנו יתהו וכו'

אחת צפה ו כמשפטו ברוב פירושו תתמל

ה. ויחלו

מספר חלונ יודעו כי בו פ"ד בפסוק וחלוי כי כ העלוכו לח עליונים ומזו כי עדין יל ציודעס כן יפלו לפניו, עליון ולמלכ והוא על דר החלומות בו מרחמי ליה שצספרו חל עמהם כמש שנאה וקנאו

ויחלום

להשתרר ט

כד בשלמא ד דוקא. כז כגידים מאחר

יקון תכא אכור. 901. 701. גכסורית

אונקלוס

בראשית לו וישב

תפב

מִכָּל אֲחֻזְתֵי וָסֵנוּ יָתָהּ וְלָא זָבָן
 קְמִלְקָא עִמָּה קְשָׁתָם: הַ וְחִלָּם יוֹסֵף
 חִלְמָא וְחָוִי קְאֲחֻזְתֵי וְאוֹסִיפוֹ עוֹד
 סֵנוּ יָתָהּ: וַיֹּאמֶר קְהוֹן שְׁמַעוּ כְעֵן
 יִבְלֹוּ דְבָרוֹ לְשָׁלָם: הַ וַיַּחְלֵם יוֹסֵף
 חִלּוֹם וַיִּגְדַּל לְאֲחָיו וַיּוֹסֶפֶן עוֹד שְׁנָא
 אֲתוֹ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּנָא

רש"י

לקט בהיר

אחת צפה ואחת בלב (כ"ח): דבר עמו (כ"ב). פי' כיני הוא"ו הוא במקום חבית עמו ולא במקום אוחו (כי גם חבית "אח" פירושו צמח מקומות "עס") כמשפטו ברוב מקומות, לפי שהכיני שייך ליוסף ולא אל הדיבור, שהדיבור אינו נזכר בכתוב, והוא כמו תמלחו נפשי שאין פירושו תמלח אוחס אלא תמלח מהם מעמם, גם הוסיף אות למ"ד לדבר, כי כן משפטו, אבל יכול להיות חסר

אור החיים

לעשות צאמנעות זה שלום:

(פסוק ע"י) ויחלום להלדיק דברי יוסף:

ה. ויחלום יוסף וגו'. לריך לדעת למה היה יוסף מגדיל השנאה צמח שהיה מספר חלומות גדולתו מגידות (כ"ח), ומה גם אחר יודעו כי הוא שחאו צעיניהם כאומרם ז"ל (ב"ר פ"ד) בפסוק ויאמר לו הנני שמסר עלמו למיחה. ואולי כי נתכוון להודיע אותם כי מן השמים העלוכה למעלה ומעשה יעקב היא בהסכמת עליונים ומה יהדלו משנא אוחו. או יכוין להודיעם כי עדיין ינערכו חלו ויבואו וישתחוו לו, ואולי כי ציודעם כן ירחיקו השנאה לצל ינקום מהם לעת יפלו לפניו, כי השבעים יכופו ראשם למירת אל עליון ולמצבייה (כ"ח). או יכוין לקרב הלבבות יחד, והוא על דרך אומרם צפרק הרוחה (ג"ה): כי כל החלומות הולכים אחר הפה. ואמרו עוד שילך אלל מרחמי ליה וישתרו לו (הרא"ש שם) ויוסף חשב שצספרו חלומותיו להם ידונו צעלמם כי לבו שלם עמהם כמשפט האחים האבוצים (כ"ח). וללד שקדמה שנאה וקנאה נעלו שערי האבה בלבם והיו דנים הכל להסתוררות עליהם וכו':

ויחלום יוסף וגו'. הכתוב יעיד עליו כי חלם לשלול חשד שהיה צודה מלבו שלחם להסתרר עליהם, גם בחלום צי הודיע הכתוב

אור בהיר

כד) בשלח דנחם רעה היה לחלית שיסובו מדרכם לפי שטחו. (כה) ראונו יחנך (דניאל ד'). (כו) אשר על כן סיפר להם דוקא. (כז) כל הכתוב מיותר, שלחם, שהגיד, שהוסיפו, שאח"כ אמר הכתוב כל זה בפרטות. (כח) פי' החלומות היו צעיניהם כגידים מאחר שהקדים לומר שהם טובים ועל כן אמר "ויגד", ולא אמר ויוסף לאחיו, ואלא ממנו ויוסיפו עוד שנא אוחו. (כט) דנחם רעה.

3

חמשה חומשי תורה

עם
פירושי רבינו יהונתן

בראשית

מאת

גאון הדורות ואביר הרועים
עמרת תפארת ישראל

רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל

מופיע לראשונה מכת"י וספרי המחבר
עם ציונים מקורות והארות

מפעל תורת רבינו יהונתן
בנשיאות הרב יהונתן זילברברג שליט"א
מכון ירושלים • תש"נ

אֶל-אֲבִיהֶם: ג וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת-
 יוֹסֵף מִכָּל-בָּנָיו כִּי-בָן-זָקֵנִים הוּא לוֹ
 וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתַנְתַּת פְּסִים: ד וַיֵּרְאוּ אֶחָיו
 כִּי-אֵתוֹ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל-אֶחָיו
 וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֹם:
 ה וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו
 וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֵא אֹתוֹ: ו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם

לְוַת אֲבוֹהוֹן: ג וַיִּשְׁרָאֵל
 רַחֵם יְת יוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹתָיו
 אֲרִי בְר חַפְּיִים הוּא לָהּ
 וְעַבְד לָהּ כְּתוֹנָא דְפָסִי:
 ד וְחֹזוּ אַחֹתָיו אֲרִי יְתָה
 רַחֵם אֲבוֹהוֹן מִכָּל אַחֹתָיו
 וְסִגוּ יְתָה וְלֹא צָבָן לְמַלְלָא
 עֲמָה לְשָׁלֹם: ה הוֹחֲלֵם יוֹסֵף
 חֲלֵמָא וְחָזָו לְאַחֹתָיו
 וְאוֹסִיפוּ עוֹד סִגוּ יְתָה:

רש"י

לאה היה מגיד לחביו, שהיו חולקין אצד מן החי, ומולולין צבני השפחות לקרותן עבדים, ומסודים על העריות ובשלשתן לקה, וישחטו שעיר עזים צמכירתו ולא אכלוהו חי, (כדי שילקה בשחיטה) ועל דצה שקפר עליהם שקורין לחיהם עבדים, לעבד נמכר יוסף (מהלס קה יו). ועל העריות שקפר עליהם, ומשא אשת אלונו וגו' (סו י): דבתם. כל לשון דצה פרלדי"ץ צלע"ו. כל מה שהיה יכול לדבר צהם רעה, היה מספר: דבה. לשון דוגצשפמי ישנים (פיר השירס י): (ג) בן זקנים. שנולד לו לעת זקנתו, ואונקלוס מרגס צר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועצד מסר לו (כ"ד פד ט). דבר אחר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו (סו): פסיים. לשון כלי מלת, (שגמ י): כמו כרפס ומכלת (אסתר א י) וכמו כמנת פסיס (שמואל ב יג יח) דתמר ואמנון. ומדרש אגדה על סס צרותיו שנמכר לפוטיפר ולקוחרים ולישמעאלים ולמדיינים (כ"ד סס): (ד) ולא יכלו דברו לשלום. מתוך גנותם למדנו שצחם, שלא דצרו אצח צפה ואצח צלצ (סו ט): דברו. לדבר עמו:

תפארת יהונתן

(ג) וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל אֶחָיו כִּי בָן זָקֵנִים הוּא
 . לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתַנְתַּת פְּסִים. הרצון כזה כי
 בכבוד וכן מכל אחיו הוא לו לפי מחשבתו כי מחשבתו היה
 ביוסף וברחל, כמ"ש הוחר (האקנתים), וידוע בייעקב היה
 נקרא לפי מעשה ובמחשבה הוא נקרא ישראל, ולכך
 נאמר ושמעו ד (י"ג) בני בכורי ישראל, כמחשבתו היה בכור.
 ולכך נאמר וישראל אהב את יוסף, ולא יעקב, ועשה לו
 כתנת פסים, היינו כי העבודה היה או בככורים, וא"כ
 היתה העבודה ביוסף, ולכך עשה לו בגדי כחונה כאמרם
 (ישא דה ע"ס) כהן שמשחה לה אמו כתנת פסים עובד
 עבודת יחיד, ע"י"ש.

ביאתו לארץ ישראל כנודע כי נעשה כזה ברית חרשה,
 ולכך הענין עקרה אין שני חוץ לארץ עולין מן המנין
 (בראשית רבה ס"ח ג), וא"כ תור לתוספו הראשון דהיה שלם
 כעצמו ואין בדבר שום גרעון, ואם חסרו כוחותיו אין זה
 שלם, וא"כ יוסף לבד שנולד מקודם נקרא זקונים.

→ (ד) וַיֵּרְאוּ אֶחָיו כִּי אֵתוֹ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל אֶחָיו וְלֹא
 יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֹם. הענין הוא דכתיב ויקרא
 י"מ י"ח לא תשנא אחיך בלבבך הוביה וגו', והיינו כשיש
 לאדם בלבו תלונה ותערומות על חבירו גתרבה השנאה
 יום ביומו, אבל כשמדבר ואומר לחבירו ראה מה זה
 שעשית לי, וחבירו יתנצל לפניו או שמודה לו ומבטיח
 אותו מבלי לעשות עוד כזה או טרה השנאה, ולכך
 צוותה התורה לחובית וכוה יתכפל השנאה מלבבו ושם
 השלום למקומו, ואלו יכלו השבטים לדבר עמו היה
 נעשה שלום ביניהם, וזה הוא יכלו דברו לשלום, אבל
 בראותם כי ישראל אהב יוסף ביותר, וא"כ אם ידברו
 עם יוסף ישום הדבר לאוני אביו ולרב אהבתו יצטער.
 והצדוקים הללו לא בקשו לצערנו, ולכך לא יוכלו לדבר
 איתו כזה, עד שיהיה על ידי בן מתגולל השלום, וגדלה
 השנאה בלב יום ביומו הואיל ולא ניתה אנו כלה.

L

5

זֶה הַשֵּׁר לְה' צְדִיקִים יִבְאוּ בֵּי

ספר

משך חכמה

ביאורים ופרושים, רעיונים ודרושים, הערות
וחדושים

על

חמשה חומשי תורה

חובר ברצון אבינו שבשמים

מאת

מאיר שמחה כהן מדווינסק

(בעמדה ספר אור שמח על כל חלקי הרמב"ם דל, שנלביע ביום שיק ד

אלול תרפ"ז תנצב"ה)

הובא לדפוס ויצא לאור בהשגחת סרן ר' מנחם מענדל דוכער דק שלי"א

הנאכ"ד דק"ק רינא יצ"ו

שער דפוס ראשון

יב, א24 משום שאמרו ריש סנהדרין (ו, ב) המברך את הכוצע הרי זה חוטא, יעויין שם25. וקרוב לזה מפורש בספרי ברכה (סוף פרק יב): מפני מה זכה בנימין (שתשרה שכינה בחלקו)? לפי שכל השבטים היו במכירתו של יוסף (ובנימין לא היה, אמר הקב"ה) אם אני אומר (לא לו שייבנו בית הבחירה, כשהם מתפללים לפני) אני מתמלא עליהם רחמים שלא היו מרחמים על אחיהם, עכ"ל.

נמצא שאמרו "פוקד עון אבות על בנים" — כשאוחזים מעשה אבותיהם בדיהם (סנהדרין כז, ב). וכשישראל חוטאים בדברים שבין אדם למקום, אז פוקד עליהם חטא העגל. ואם ישראל חוטאים בדברים שבין אדם לחבירו — אז פוקד עליהם חטא מכירת יוסף. ומפני טעם זה לא נכנס26 בחושן, ששמות השבטים חקוקים על לבו לזכרון לפני ה', והשבטים בעצמם הם הזכרון [תוספות ראש השנה כו,

היתה הכפרה על חטאים אלו בעזרה. 24. דתניא, מה היה בחלקו של יהודה? הר הבית הלשכות והעזרות (שלשתן) — עזרת נשים ועזרת ישראל... — רש"י מגילה. כו, א.). ומה היה בחלקו של בנימין? אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. 25. רבי מאיר אומר לא נאלץ "בוצע" ("בוצע ברח נאץ ה") אלא כנגד יהודה, שנאמר "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו", וכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ (שהיה לו לומר נחזירנו לאבינו אחר שהיו דבריו נשמעים לאחיו — רש"י). וממילא אי אפשר שכפרה על החטא שהוא היה הגורם לו, תיעשה בחלקו. 26. הכהן הגדול לפני ולפנים. 27. דאמר רב חסדא, מפני מה אין כהן גדול נכנס בכגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה? לפי שאין קטיגור (זהב העגל, ואפר של פרה נמי קטיגור דעגל הוא — רש"י) נעשה סניגור. ולא? הא איכא דם פרי! הואיל ואישתני (להיות דם ואין מראית הפר ניכר) אשתני. והא איכא ארון וכפורת וכרוב! חוטא בל יקריב קאמרינן (האדם לא יקריבנו הלום שהוא חטא בו — רש"י). והא איכא כף

א27]. מפני שזה יהיה קטרוג, שהם בעצמם לא ריחמו על אחיהם, והיו מתנגדים ושונאים זה לזה, ולפני ולפנים עדיין חקוק חטאם בכל דור. [וזה באמת טעם רב הונא שאחרי מות הראשונים דוד ושלמה פסקה אורים ותומים28, מפני שהשבטים נתחלקו לשני מלכים29, ולא היה יכולים לתמם בדבריהם, שיצטרפו שמות השבטים זה עם זה, כיון שהיו חלוקים זה עם זה ושונאים זה את זה30, ודו"ק]. ולכן להורות על כפרת החטא של מכירת יוסף היה כתונת מובחרת, וכמו שאמרו זכחים פת, בוי31: כתונת (מכפרת) על שפיכות דמים שנאמר (בראשית לו, לא) "וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם"32. ודו"ק.

7 וזה שאמרו "כי אתה סלחן לישראל — היינו על כל החטאים שבין אדם למקום, שהרושם הוא משורש העגל, שנאמר (שמות לב, ד) "אלה אלהיך ישראל", ושם נאמר (במדבר

ומחיתה! חוטא בל יתנאה קאמרינן (להתקשט בו בקרבו הלום — רש"י). והא איכא כגדי זהב מבחרת! מבפנים קא אמרינן. שופר נמי מבחרת הוא! כיון דלזכרון קא אתי (ככגדי כהן גדול שלפנים דמי — רש"י). תוספות ד"ה כיון דלזכרון קאתי: תימה, איפוד וחושן נמי לזכרון קאתו כדכתיב בקרא! ויש לומר, דהשבטים זכרון הם. 28. טוטה מח, א (במשנה): משמתו נביאים ראשונים בטלו אורים ותומים... גמרא (עמוד ב): מאן נביאים ראשונים! אמר רב הונא, זה דוד ושמואל ושלמה. 29. כמבואר במלכים א, יב פסוקים טז, כ. וזה היה אחרי מות שלמה המלך — מלכים א, פרק יא. 30. "וקריאת" האורים ותומים נעשתה על ידי צירופי אותיות שמותיהם של השבטים, ולכן כאשר לא חיו בשלום אלה עם אלה, בטלה האפשרות לחבר יחד את האותיות. 31. ואמר רב עיני בר ששון, למה נסמכה פרשת הקרבנות לפרשת כגדי כהונה (דפרשת צו), לומר לך מה קרבנות מכפרים אף כגדי כהונה מכפרים. 32. רמז הוא לעתיד שכפרת שפיכות דמים בכתונת: טבילה היינו כפרה —

יד, כ) "סלחתי כדברך"33. ישורון" — היא על חטאים י שורש שלהם הוא מחטא מן שבטי ישורון. ודו"ק בכל זה להאריך.

טז, לא שבת שבתון הי בכל מקום אצל יום הכי זכר (ויקרא כג, כח) "היום ה הוא" (שם פסוק לב), וכן בכ שכתוב בלשון נקיבה. ומה יז רדרשו ריש פרק יום הכיפו ליום הכיפורים שאסור כרחיז המטה ונעילת הסנדל? תלמו — שבותי. ועיין רבינו נג

רש"י. 33. יצויין כי "סלחתי כ חטא המרגלים ולא בחטא הע הביא פסוק זה ביחס אל חו לדברים עקב ט, יח ד"ה ואתנפ ארבעים יום — עיין שם ברי ועיין בבבלי התוספות ובריו המפרשים "ויאמר ה" = כבר ז — "סלחתי כדברך".

(טז, לא) 1. רש"י: וגבי עי דשבתון האמור בשבת אסמג מלאכות שלא היו במשכן וא הכי נמי שבתון דגבי עינוי דכו "שבתון היא לכם ועיניתם" — אכילה ושתיה קאתי. 2. פירוש הכיפורים: ... ובאידיך כולהו ד ונעילת הסנדל ותשה"מ איסור כרת ליכא. ויש מי שאומר עוד ו הוא דאסירי, ואע"ג דבגמרא אסמכתא בעלמא נינהו, והייז לפיכך היה נראה לי דכולהו מד דכיון דלאו בכלל עינווי דכ באורייתא נינהו, אלא מרביאי טבי ומסין הכתוב לחכמים, ו

יד, כ) "סלחתי כדברך" 33. "ומחלן לשבטי ישורון" - היא על חטאים שבין אדם לחבירו, ששורש שלהם הוא מחטא מכירת יוסף, שחטאו שבטי ישורון. ודו"ק בכל זה, ואין כאן המקום להאריך. ל

טז, לא שבת שבתון היא לכם.

בכל מקום אצל יום הכיפורים כתוב לשון זכר (ויקרא כג, כח) "היום הזה", "שבת שבתון הוא" (שם פסוק לב), וכן בכל מקום, לבד כאן שכתוב בלשון נקיבה. ומה יאות הדבר לפי מה דדרשו ריש פרק יום הכיפורים (עד, א): מנין ליום הכיפורים שאסור ברחיצה וסיכה ותשמיש המטה ונעילת הסנדל? תלמוד לומר "שבתון" - שבותי. ועיין רבינו נסים שפירש בשם

הרמב"ם דהוי דבר תורה, רק שמסר זה הכתוב לחכמים כפי מה שיראו גם כן להוסיף מה שהוא עינוי, יעויין שם. ולכן אמר "שבתון היא לכם", פירוש, השביתות בפרט לפרשן תלוי בכס ומסור לכם כפי מה שתראה לכם על פי דרכי התורה ושקול דעת הישרי. ולשון "היא" קאי על השביתה בעצמה, שהיא מסורה לכם, ולא מדבר על היום, שלהלן מדבר על היום ואמר "שבתון הוא לכם" - היינו היום. ודו"ק.

טז, לד ויעש כאשר צוה ה' את משה.

בכל מקום שכתוב שעשה אהרן כאשר צוה ה', כתוב שדבר משה אל אהרן: בפרשת צו ושמייני. רק כאן ובמנורה (במדבר ח, ב) כתוב

מה שראו והתירו כל שאינו נעשה לתענוג. וכן דעת הרמב"ם ד"ל בפרק א מהלכות שביחת עשור דכולהו מדאורייתא נינהו. אלא דלא מיחזורא לי... וכך לשון הרמב"ם בהלכות יו"כ ד, ה: מצות עשה אחרת יש ביום הכיפורים והיא: לשבות בו מאכילה ושתייה... וכן למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לסוך בו או לנעול את הסנדל או לבעול, ומצוה לשבות מכל אלו כדרך ששוכת מאכילה ושתייה שנאמר "שבת שבתון"... ואין חייבים כרת או קרבן אלא על אכילה ושתייה, אבל אם רחץ או סך או נעל או בעל - מכים או חו מכת מרדות. 3. כך גם פירש הרמב"ם בענין מלאכות בחול המועד - עיין דבריו לויקרא כג, ז ד"ה כל מלאכת עבודה. [ואין כאן המקום להרחיב את הכתיבה בסוגיא גדולה ורחבה מני ים - לא מסרן הכתוב אלא לחכמים. עיין בספרנו 'פשוטו של מקרא' מדור א פרק 9].

(טז, לד) 1. כלומר, ה' צוה את משה, משה מסר לאהרן, ואח"כ אהרן פעל בהתאם. 2. פרק ח פסוק כ: "קח את אהרן" וכו', פסוק לא: "ויאמר משה אל אהרן" וכו'. פסוק לו: "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה". 3. פרק ט פסוק ב: "ויאמר אל אהרן", פסוק ז: "ויאמר משה אל אהרן", פסוק ח: "ויקרב אהרן אל המזבח".

רש"י. 33. יצויין כי "סלחתי כדברך" נאמר בענין חטא המרגלים ולא בחטא העגל. אמנם גם רש"י הביא פסוק זה ביחס אל חטא העגל בפירושו לדברים עקב ט, יח ד"ה ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום - עיין שם ברלינו ומפרשי רש"י. ועיין בבעלי התוספות ובריב"א וברבינו בחיי המפרשים "ויאמר ה'" = כבר אמר ה' בחטא העגל - "סלחתי כדברך".

(טז, לא) 1. רש"י: וגבי עינוי כתיב, וכי היכי דשבתון האמור בשבת אסמכו בזה רבנן שאר מלאכות שלא היו במשכן ואינה מלאכה גמורה, הכי נמי שבתון דגבי עינוי דכתיב (ויקרא כג, לא) "שבתון היא לכם ועיניתם" - להוסיף על עינוי אכילה ושתייה קאתי. 2. פירוש הר"ן ריש פרק יום הכיפורים: ... ובאיך כולהו דהיינו רחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשה"מ איסורא הוא דאיכא אבל כרת ליכא. ויש מי שאומר עוד דהני מדרבנן בעלמא הוא דאסירי, ואע"ג דבגמרא מפקי להו מקראי, אסמכתא בעלמא נינהו, והיינו דמקילינן בהו... לפיכך היה נראה לי דכולהו מדאורייתא נינהו, אלא דכיון דלאו בכלל עינויי דכתיב בקרא בהדיא באורייתא נינהו, אלא מרביא דשבתון אתו, קילי ט"ז ומסרן הכתוב לחכמים, והם הקלו בהם כפי

לא
זה
זר.
נים
זפני
היו
מות
עם
רות
ונת
ונת
שית
ונת
—
נס,
מות
יבר
בו
זהב
חרץ
נים
תי:
תיב
וטה
טלו
אים
מה.
היה
יא.
זפני
לא
זכר
שן,
ונה
אף
זרת
—

אין לעבד את האדמה: ו ואד יעלה
 מן הארץ והשקה את כל פני
 האדמה: ו ייצר יהוה אלהים את
 האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו

אלהים על ארעא ואנש קיית
 למפלח ית אדמתא: ו ועננא הוה
 סליק מן ארעא ואשקי ית כל
 אפי אדמתא: ו וברא יי אלהים
 ית אדם עפרא מן אדמתא ונפח

לקט בהיר

רש"י

בב' דברים להרים ולהשפיל כמו שופט (ג"א): (כא) פי' אכל יש בו ג"כ דרוש רמו וסוד, ולכן המתין לומר זאת עד פה, כי בפסוק הקודם לזה, הוכרח לפרש ע"פ דרוש, ה' מדת רחמים חלקים מדת הדין מפני הסמיכה שבפסוק א' (רא"ם), ועוד כי שם בחלת הבריאה קיימין ולא שייך בפועל שליט ושופט שאין מלך בלא עם (מ"ל), אכל אמר כאן שגם שם וגם בכל מקום כן הוא פשוט: (כב) פי' מכאן החליל הכתוב לומר דבר חדש היאך נברא האדם, ואינו מוסב על שית השדה לומר שעל ידי האד השקה האדמה ונמחו שהם לא נמחו עד אחר יצירת האדם שהתפלל ובאו גשמים מן הימים ע"י השמש כמנהג העולם, ואד זה בא מן החיטוב כמאמר הכתוב ואד יעלה מן הארץ פי' מן החיטוב שחתה הארץ, ואין זה גשמים, ואמר את כל פני האדמה כמאמר חו"ל הובא ברש"י בסמוך כבר עפרו מכל האדמה (רא"ם): (כג) ואין זה על שם העמיד, שבשעת יצירת גופו יצר בו כח והכנה שיוכל לעמוד, וזוה אחי שפיר שלא כתב בו יצירת אלא חיבה אחת והוסף בו אות יו"ד, וכן היה יצירה אחת וניתוסף בו כח אחד (ג"א), ואין זה יצירת נשמתו, שזה כתיב אח"כ ויפח באפיו (במ"ח - מ"ל): (כד) יתור מן האדמה קשיא ליה, שהלא עפר הוא מן האדמה (רא"ם), ולפי שלא נאמר מן כל האדמה הוטרך לדרך הב' (מ"ל), ולא די בדרך הב' שהוא רחוק טפי מפשוטו (בד"א): (כה) אין הפרוש שבלא זה לא היה האדם יכול להקצר, וכי יש כח באדמה למנוע, ועוד הלא הבהמה נקברת הגם שלא כבר עפרו מכל, אלא פי' קלטתו שהיא משמרת אותו עד תחיית המתים (צל"ד): (כו) אין הפי' בלא קרבן ובלא תשובה, אלא חתיה לו לעור ולסייע, למשל מי שהוא נקי בטבעו אלא שזוהם בקל יכול להתכנס מאשר בטבעו מוזהם, שאדמה של מזבח אינו מגושם כל כך כאשר האדמה (ג"א): (כז) הלא גם בהמה וחייה יש להם רוח חיים ומה נשחנה לכתוב באדם ויפח, ותוך שזה מן העליונים (ג"א):

פשוטא) כי שהוא חלבים: (ו) ואד יעלה. לענין ברייתו של אדס"ג העלה החיטוב והשקה עניים לשרות העפר, ונברא אדם כגבל זה שנותן מים ואח"כ לש את העיסה, חף כחן והשקה ואח"כ ויילר (כ"ה): (ז) וייצר. שתי יצירות, יצירה לעולם הזה, ויצירה לתחיית* המתים" (כ"ה), אכל בבהמה שאינה עומדת לדון לא נכתב ביצירתה שני יודו"ן: עפר מן האדמה. כבר עפרו מכל האדמה" (מ"ח) מארבע רוחות (סנהד"ג"ה), שבכל מקום שימות שם חכה קולטתו" (תנ"י) לקבורה (תנ"י) פקודי ג', ד"ח נעל עפרו ממקום שנאמר בו (שמות כ') מזבח אדמה תעשה לי, הלאו חכה לו* כפרה" (כ"ה) ויוכל לעמוד (כ"ה): ויפח באפיו. כ"י עשאו מן החיטובים ומן

שינוי נוסחאות * לעולם הבא * תחא לו אדמה כפרה.

אור החיים

והטעם הוא יי"ח) להיות שאדם אין שהוא החלב של הארץ, ואמר החיקון שעשה ה' להוילא הצמחים ואיד יעלה מן הארץ וגלגל את כל עפר העולם כאומרו והשקה את כל וגו' ויילר ה' וגו' את האדם עפר וגו' זו היא הרמת החלב אחר שנחייבה כל הארץ בחלב והרים ה' חלב זו הותרה כל הארץ

אור בהיר

רלח) פי' למה לא המעיר ה' ביום ג'. רלט) שלכאורה אם הקב"ה היה רוצה לגבול את האדם שכל קומתו איהו אמות, למה

נְשַׁמַּת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים גֵּרְבַעַן מִקֶּדֶם

בְּאַנְפוּהֵי נִשְׁמַתָּא דְחַיֵּי וְהוּת בְּאָדָם דְרוּחַ מִמְלְקָא: וְנִצִּיב יְיָ אֱלֹהִים גֵּנְתָא בְּעַדְן מִלְקַדְמִין

לקט בהיר

רש"י

העליונים, גוף מן החתחונים, ונשמה מן העליונים, לפי שביום ראשון נבראו שמים וארץ, בשני ברא רקיע לעליונים, בשלישי תראה היבשה לתחתונים, ברביעי ברא מאורות לעליונים, בחמישי ישרנו המים לתחתונים, הוּקַק בששית* לבראות בו עליונים* וזתחתונים**), והס' לכו יש קנאה צמעש בראשית, שיכיו לכו רבים על אלו צברית יום אחד (כ"ה): לנפש חיה. חף צמח וחי נקראו נפש חיה**), אך זו של אדם חיה שצולן, שנתוסף בו דעה ודיבור (חוקי): (ח) מקדם. במזרחו של עדן* נטע את הגן, והם האמר הרי כבר נאמר* ויצר וגו' את האדם וגו' ראיתי צברייתא של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי מל"צ מדות שהתורה נדרשת, וזו אחת מהן, כלל שלאחריו מעשה הוא פרעו של ראשון, ויצר וגו' את האדם זכו כלל, סתם צרייתא מהיכן, וסתם מעשיו, חזר ופירש וילך ה' אלהים וגו' וילמה לו**), גן בעדן ויניחבו בגי'ע ויפל עליו תרדמה, השומע סבור שהוא מעשה אחר, ואינו אלא פרעו של ראשון, וכן אצל הבהמה חזר וכתב (י"ט) וילך ה' וגו' מן האדמה כל חית השדה, כדי לפרש ויצא אל האדם

בוח) והמנוחה שנבראה בשבת הוא ג"כ בין לעליונים ובין לתחתונים (מ"ל): (כט) משום דקשה תיבת "האדם" המיותר, לזה אמר שלמעט בא עדוקא אדם יש לו נפש חיה כזה שבין האדם בין הבהמה נפש חיה אחת יש להם, אלא הבהמה יש בחיותה צ' כחות כח הזומח וכח ההרגש והנענוע, ובחיות האדם יש כח ג' והוא הדעה והדיבור (רא"ם): (ל) ויהיה אות מ"ס של מקדם כמו והעני מקדם פי' מלך קדם, וזה פשוט, ואינו כאונקלוס מקדם כמו מקודם, שאל"כ לריכוס אלו לדרוש ולומר ויטע וכבר נטע, ואחר ההלצה הואת שהגן עדן נברא אחר האדם ולכבודו הביא רש"י צרייתא של ר' יוסי הגלילי, לומר שגם זה הוא מפרטו של צרייתא האדם (רא"ם), וכמו כן להפך, מאחר שקושיא הואת מכריחנו לומר שהענין מדבר אחר צרייתא האדם כמו כן גן עדן מקדם היה אחר צרייתא האדם, ולא כאונקלוס (מהרש"ל), גם אשמעינן שהגן אינו בתוך העדן הגם דכתיב "בעדן" כדאיחא בצרכות ל"ד: עדן לא שלטה בה עין מעולם וכי' ח"ל ונהר יולא מעדן להשקות את הגן גן לחוד ועדן לחוד עכ"ל, וא"כ בעדן פירושו סמוך לו בלדו (ב"ב): (לא) הוסיף תיבת "לו" כדי לתקן דרך אגב קושיא אחרת, למה אמר הכתוב וישם שם את האדם בין עניני הגן בין ויטע ובין וילמה, ועוד הלא אחר כן אמר הכתוב עוד הפעם ויקח וגו' ויניחבו בגן, אלא ודאי פי' וישם שם (אודה"ח), וכזה מיושב למה לא הביא רבינו קושיא ודרשה זאת בפסוק הקודם, כי שם מקומו, אלא כדי לתקן

אור החיים

עניני הגן ונכרותיו והועליותהם וחזר לומר (פסוק ע"ו) ויקח ה' וגו' ויניחבו וגו' לגלות על מה שפירשנו י"ט) צאומרו וישם שלא נתכוין לומר בה אלא שהאדם היה סיבה לנטע הגן שאם על הודעת הנחת אדם בגן הרי הוא אומר ויקח וגו' ויניחבו. ופסוק ויניחבו לצד לא יספיק להודעה זו שבשציל האדם לו לשמו ברא ה' הגן שאפשר כי ה' בראו לשים בו לאשר ישר בענינו למשרתיו למלאכיו לרוחות העליונים וצאותו זמן נתרצה שיביח שם גם

נטעים כי כולה קודש ולזה אמר ויטע ה' וגו' גן בעדן מקדם י"ט) פירוש קודם צרייתא האדם כאומרם ז"ל (פסחים נ"ד). והכינה לאדם שהיה עלמו חלה קודש ליהנות מקודש וככהן האוכל בתרומה: ח. ויטע ה' וגו' וישם וגו' וילמה וגו'. טעם שהפסיק צשימת האדם בתוך הודעת נטעי הגן, לומר כי בשצילו ברא ה' הגן ולכבודו. וזה הוא שיעור הכתוב ויטע וגו' וישם פירוש לסיבה זו לשים שם האדם י"ט) ואחר כך חזר לפרט

אור בהיר

להשקות את כל פני האדמה, אלא הטעם שחלה אינו פוטר אלא את העיסה, ולא את הקמח הגם שילרשם בשל. (ר"ב) שאין ידוע פי' תיבת מקדם. (ר"בא) אצל עדיין אינו מספר שהושם שם האדם. (ר"בב) שאל"כ צ' פעמים למה.

ואשוו תפ
ט ואצמח
איילן דמרו
ואילן חיא
דאכילין פי
קביש: י ו
קאשקאה
יתפרש ו
נהרין: יא
מקף ית
תמן דהק
החיא טב
בוקרא: יג
גיחון הוא
דכוש: יד
דיגלת הו
דאתור ו

לקרות שם,
(ט) ויצמח.
צאלמע (הגן
מלריס לה)
ועולין ומשק
(ה) ופשו פר
(כ"ה), שנאמר
פשתים: (יג)
גדולה מאד,
והומה: (יד)
שינוי נוסחאות * ע
עץ החיים ועל
חווה היחה ללוי
ו' אות ל"ד יח
שהוא סובב אל
ולמה שינה שם
והתפשטות ופ
שמותיהן ואת
לפי האי עיקר

הש"ח בעורת

מחזור

אהלי יעקב

כרך י"ג מהחלק הראשון לפני דנקרא אהל העדות
המוצא בתוכו

סדרת תפילות ליום הכפורים

בשעה ק"ק ספרדים שבתורה ואסלא, וכו' פים
ומדו הנדרים אלהים היו עם פלך דלים וקולפת לרוב
משירי שדי קודש קדמוני הכ"ב ספרד יע אש-יהו
ננוים עד פה במהותם עתקים נדפסו לתבי דתה ועתה
הודים ומאדים בסוד ובשכלול ובהנהגת מנוקת כולן
המודות ומבוארים ביאר מטפיק לדות פנים מעמקים
תנועתם לתוכן דברי הכפיה והודותם להשגיל יתנו
קייטתם ומסירותם על לבנות התפלות המועות מעשות
מעשה מפרים בעורת המור לאין ולדנים כאשר עני
הקריא התנועה מישלים במאורו אשר ספרתי ובריתו
ברחמי ימים וקראתו שלם

אהלי יעקב

אני הקטן יעקב בהררין זילן יצחקן

לפני הויכח דיכנה אלהותה

יעתה תושב לרושלים עתה תבא

ג ד פ ט

בניחוק קדושתם תבא

שנה לשמיים של אהל בתם ספר

היום ברות שענתים ימים

דקה
זלוח
קוס
ציות
כמו
זכע
מים
חמו
ד"ל
ק
בע
נמה
ג"כ
ישן

ות
נה
עון
ות
וב
מע

ז"ס
ים
מו
בו
ום
פי

הש"ח
בעורת

במחילה גמורה לכל מי שחטא בגדי בין בגוסו ובין במטונו או שדיבר עליו לשון הרע ואפילו הוצאת
 שם רע וכן לכל מי שהזיק לי בנופי או בממוני ולכל חטאת האדם אשר בין אדם לחבירו חוץ ממסון
 אשר אני יכול להוציא עפ"י דין וחוקי מי שהוסא כנגדי ואומר אחטא לו והוא יסחול לי וחוקי סאלו
 אני סוחל במחילה גמורה ולא יענש שום אדם בסבתי. וכשם שאני מוחל לכל אדם כן תתן את חובי
 בעיני כל אדם שיסחלו לי במחילה גמורה. ובכן יעלו ויבאו ויגיעו ויראו וירצו וישמעו תפלותי ויגבילו
 רגת עמך ישגבנו יסחרנו ינורא ותוצא כל הניצוצות הקדושות שנפלו לקליפה עיני השמותי
 וע"י קדושת יוהיכ יתעוררו מדותיך הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ.
 לך ה' הכסלכה אור זרוע לצדיק וליושרי לב שמתה ותחשפש עליהם קדושת יוהיכ לכפר עלינו כמשיב
 בחורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. וה'
 גועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ותעביר ממשלת ודון מן
 הארץ. ומלך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקריך. ותן שמחה לארצך וששון
 לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך אכיר ידיו לרצון וגו' :

ואח"כ מוליאין ספרי תורות מן הארון. יש מקומות שמוליאין ס"ת אחת ויש שמוליאין שלש
 ויש שמוליאין שבע. כל מקום ומקום לפי מהגו, וכל אחד יש לו על מי לסמוך ואין לשנות
 ממנהג המקום. (ועי' שכתב"ג סי' תרי"ט) וידקדקו להוליא הס"ת היומרת מנהגים. כיון שהם באים
 לעורר רחמי שמים על ידם. (עי' זוהר אח"מ ע"א א') וכל אחד ואחד ישתדל לחבק ולנשק
 הס"ת. ויהודה צמרעה גמורה וכבדיה דמטעות שליש על עון הולאת ז"ל כ"מ. ועל עון ציטול
 נדרים ושבועות, התלוים בכרית המעורר וככרית הלשון. ומטעם זה יש מקומות שנהגין להקיף
 בס"ת אח בית הכנסת אחר אמירת כל נדרי. כדי שכל הקהל יוכו לחבק ולנשק את הס"ת. וכשעת
 הולאת הספרים אומר הש"ץ בקול רם.

בַּתְּנִיף וּבְכִשְׁוֹ צִדְקַת וְחִסְדֵיךָ יְרַגְנֵנוּ : בַּעֲבוּר יְדוּד עֲבָדֶיךָ אֵל תֵּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ :

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ הוּא :
אֲשֶׁרֵי הָעַם שֶׁבָּבְהָ לֹא אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁיְהוּהוּ אֶלְהוּוּ : בְּדָרוֹ לַיהוָה אֱתוּ וְגִרּוּמָמָה שָׁמוּ יַחְדָּו :

רוֹצְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ כְהַדָּם רַגְלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא : רוֹצְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ דְהַר קַדְשׁוֹ כִּי קְדוֹשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ : אֵין קְדוֹשׁ בִּיהוָה כִּי אֵין בְּלִתֶּךָ וְאֵין צוּר בְּאֱלֹהֵינוּ : כִּי מִי אֵלוֹתָ מִבְּרַעְדֵי יְהוָה וְכִי צוּר זֹוֹקְתֵי אֱלֹהֵינוּ : תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב : עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְוִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֵיהָ מְאֹשֶׁר : דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי נֶעֱם וְכִרְ נִתְּבַתִּיהָ שְׁרוּם : שְׁרוּם רַב בְּאוֹהֲבֵי תוֹרַתְךָ וְאֵין לָמוּ מְבִישׁוֹר : יְהוָה עֵז לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל יְהוָה יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׂרוֹם :

ה'תת ככתבי האר"ל שמעיה גדולה לקנות ספר ראשון ויאמר הפסוק
7 אור זרוע לצדיק ולישרי רב שמחה :

וקודם שמתפללין מתירין לכל העכרינים, והם ה
 שנוכל להתפלל פמהם באגודה אחת. שאמרו ר
 חגיגות ורמיה לדבר חלבנה שריחה רע ומנחה ה
 מלךף עמו עוד שני אנשים כדי שיהיו משולחים
 ש"ץ קבוע אינו צריך ללךף עמו אחרים, והגז
 כוכים בישיבה כו' (סי')

בְּיִשִּׁיבָה שֶׁר מְעַלָּה. וְבַּמְקוֹם בְּרוּךְ הַתְּקוּשׁ הַזֶּה אָנוּ מְתִיר הָעֵבוֹ

הוצאת ס"ת כלול יוה"כ נזכר כראש ונכס
 הרד"א, ולא כתבו טעם הדבר. ה
 הכונות המנהג שנהגו להוליא ס"ת א' או ג' בלי
 כנחם כר"מ (רנה א' ע"ש וז"ע) וכנ"ד חקיג
 כ"י. ואלו הן הכונות שצריך האדם לכיון בהם
 ס"ת גי' טוב. כי ידוע שהמוציא זרע לצטלה נ
 אומן הטפות דאודריקו למנא ולהעלותן על יד
 וכלו ימי הוקנה או לא יניהו אותו לעשותן לא
 גמורה והחודה על עונו, אחר ששז לאל ית'.
 כליל כפור. וכיוון להעלות כל הטפות דאודריקו
 לנריך לעשות תעניות כמנין רג"ל שהוא גי' לזה
 הקליפות שיאלו מן היסוד הנקרא טוב ע"י הו
 טוב כדלעיל. ונ"כ אם עבר על נדרים התקין
 עילאה והשבעה חימה תחאה והספר תורה הו
 תחאה והגבל שיולא מפיו נמשך לה השפעה וכו'
 הוא היודיו והחרטה וכו'. ולא יקטרוהו עונ
 ועי'
בישיבה כו', עי' בטוב"י סי' תרי"ט נוכ
 הקהל בישיבה של מעלה וכו'. ו
 ופירוש, והטו"ז כתב שהעיקר לומר מקודם ו
 ופירושו שהישיבות מסכימות ללךף דעת המקום
 הבנה כי לא פורש מה הוא בישיבה וכו'. ועיר
 ולולא דבריהם ז"ל היה נראה לומר שהעיקר ו
 דעת המקום. שראינו דעתו ית' ללךף, שמנה
 בישיבה של מעלה ר"ל הקדושים אשר בארץ ה
 ר"ל רבנן ותלמידיהון יושבי ישיבות אשר אחו
 עם העבריגין, כן הוא בטוב"ע. וכשכנה"ג ו
 אנו מתירין מנדוים, ועי' באלף למטה שנהגס
 להתפלל, וי"ל דלשון אח סובל גם פירוש עם.

וקודם שהתפלל מחירין לכל העבריים. והם העובדים על גזרות וחממות הקהל מתירין להם כדי שנוכל להתפלל עמהם באגודה אחת. שאמרו רז"ל כל חפנית נכור שאין בו מופשטי ישראל אינו חפנית וראיה לדבר חלכנה שריהה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת. והיותו זקן וחכם שבקהל מלך עמו עוד שני אנשים כדי שיהיו משולחים אל כל הקהל להחיר להם. (ואם הגדול שבקהל הוא שא"ן קבוע אינו צריך ללך עמו אחרים.) והגדול אחרו ס"ת בתיקו ואומר ביראה ורעד וקול בזכים בישיבה בו (סי' תרי"ט בטור וב"ח וטו"ז)

בישיבה של מעלה. ובישיבה של מטה. על דעת המכוס פרוך הוא. ועל דעת תקהל הקדוש הזה אנו מתירין להתפלל (נ"א עם) את העבריינין:

ואה"כ

אהלי יעקב

ההוצאת ס"ת בליל יוה"כ נזכר ברא"ש ובבב"ר ראב"ט הביאו הטוב"י בס' תרי"ט. וכן הביא הרד"א, ולא כתבו טעם הדבר. אולי ללך גם הס"ת עמהם בהתרה. וכתוב בשער הכונות המנהג שנהגו להוציא ס"ת א' או ג' בליל יוה"כ ואומרים עליו כל נדרי נזכר בס"ת בפרשת פנחס בר"מ (רנה א' ע"ט ו"ט) ובג"ר חקינו למימר ביה כל נדרי וכו'. וז"ל הרמ"ם בסדרו כ"י. ואלו הן הכונות שצריך האדם לכוין בהם. אור זרוע לנדיק ס"ת קרי"ע. ולישרי לב במטה ס"ת גי' טוב. כי ידוע שהמוציא אדם לבעלה פנימה פנימה גדולה. ולריך לתקן נפשו בהעלות אותן הטפות דאודריקו למגנא ולהעלותן על ידי התקונים כמו שידעת. ואם לא השיגה ידו לעשותן וכאן ימי הזקנה או לא יגיעו אחרו לעשותן לאיזה סבה. והשיב את עצמו בתשובה שלימה ובהרעה נמורה והחודה על עונו. אהר שב לאל ית'. ישתדל לקנות אפילו בממון רב הס"ת של כל נדרי בליל כפור. ויכוין להעלות כל הטפות דאודריקו למגנא. שהוא אור זרוע לנדיק ס"ת קרי"ע. שהיה צריך לעשות חפניות כמנין רנ"ל שהוא גי' לנדיק ע"ה. ועשה בא להקן וכו' ורז"ה להעלותן מתוך הקליפות שיצאו מן היסוד הנקרא טוב ע"י התורה שנקראת טוב. והוא ולישרי לב במטה ס"ת גי' טוב כדלעיל. וג"כ אם עבר על נדרים התקון האמיתי הוא שיקנה זה הספר. כי הגדר הוא אימא עילאה והשבוטה אימא תתאה והספר תורה הוא ת"ת קו האמיתי שמספיק מאימא עילאה לאימא תתאה ומבבל שיצא מפיו נמשך לה השפעה וכו'. ועשה ינשק לס"ת ויהבקנו בשתי זרועותיו. והבבל הוא הודיו וההרעה וכו'. ולא יקטרנוהו עוד כל ימיו אם לא ישוב עוד לכסלה עכ"ל בקיצור ועי' במש"ח.

בישיבה בו, עי' בטוב"י סי' תרי"ט נוסחאות שונים. שם נדרסין על דעת המקום ועל דעת הקהל בישיבה של מעלה וכו'. וכן הוא בקצת מהעוררים. ועי' בב"ח נוסחא אחרונה ופירושו. והטו"ז כתב שהעיקר לומר מקודם בישיבה של מעלה וכו' ואח"כ על דעת המקום וכו'. ופירושו שהישיבות מסכימות ללך דעת המקום לדעת הקהל להחיר את העבריינין. אך הלאו משולל הבנה כי לא פורש מה הוא בישיבה וכו'. ועיקר המשפט הבר במאמר והוא מלות מסכימים ללך. ולולא דבריהם ז"ל היה נראה לומר שהעיקר כנוסחא המקדמת על דעת המקום וכו'. ופירושו על דעת המקום. שראינו דעתו ית' ללך. שמה חלכנה עם סממני הקטורת. ועל דעת הקהל שהם בישיבה של מעלה ר"ל הקדושים אשר בארץ המה ושמחת בעולם העליון. וזהם בישיבה של מטה ר"ל רבנן ותלמידיהון יושבי ישיבות אשר אתנו הייס היום. אנו מתירין להתפלל עם העבריינין. עם העבריינין. כן הוא בטוב"ע. ובשנה"ג ובמהב"ר כתבו שהעיקר הוא את העבריינין. שאותם אנו מתירין מנדוים. ועי' באלף למטה שנגמס על זה דלפי זה היה ז"ל אנו מתירין את העבריינין להתפלל. וי"ל לטון את סובל גם פירוש עם. כמו הבאים מלרימה את יעקב ודומיו. ע"כ דאמר הכי

אלו הוצאת
הנץ סממון
וחנף מאלו
זן את חינו
לוחינו קבל
חטאותינו
ים ובארץ.
לוגו כמשי"כ
והרו. מה'
לת וזון פן
ער וששון

ציאין שלם
ואין לשטח
שהם באים
צק ולנשק
זון ביטול
ין להקיף
ת. וכשעת

שב פני

ה אתי

יהוה
קדוש
יה ופי
ז חיים
יבתיק
זו יתנ

ואח"כ לומר כל נדרי כוי (גם השנים שעמו יאמרו בקול נמוך דתרי קלי לא משתמע) והנוסח המוסגר פה הוא ע"פ מ"ש הרב חיד"א בספרו כף אחת סי' ט"ו כשם הרב החסיד המקובל מהר"ש שרעבי ז"ל, ואומרים שלשה פעמים. כי לסדרת האומרים שהוא החרת נדרים שעברו הרי ה"נ אומרים ג"פ מותר לך, גם לסדרת ר"ת שהוא תנאי להבא. כן הוא דרך חכמים לומר כל דבר ג"פ מנל זו מנל זו וכו') ובכל פעם מגביה בקול יותר מבראשונה. לפי שבדרך זו נשמע בלימה וכיראה, וגם כל הקהל יאמרו כל נדרי וכו' בלחש עם הש"ן. (סי' תרי"ט)

74 כל נדרי ואסרי. ושבועי ונדויי. וחרמי. וקונמי וקונחי. וקונסי. די גדרנא (ודי גנדה): די אשתבענא (ודי נשתבע). די גדינא (ודי נגדי). די חרמנא (ודי נחרם). די אסרנא (ודי נאסר) על נפש תנא מיום הפפורים שעבר. עד יום הפפורים הזה. שפא עלינו לשלום. ומיום הפפורים הזה עד יום הפפורים שיבא עלינו לשלום) גדרנא לא נדרי. ושבוענא לא שבועי. ונדוינא לא נדויי. וחרמנא לא חרמי. ואסרנא לא אסרי. פלהון אתחרמנא בהון. יהא רעוא די יהון שבייתין ושביקין. לא שרירין וקא קימין:

ועונין הקהל ונסלח לכל ערת בני ישראל ודגר הגר בתוכם פי לכל העם בשוגגה: ג"פ

ואח"כ יברך הש"ן בקול רם כרכת שהייתו, ויכוין להוציא את מי שהוא רוצה ללאת בברכתו. וסגנון שגם הגבור כאח"כ יברך לעצמו בלחש ויכוין שלא ללאת בברכת הש"ן, ויזהר לסיים הברכה קודם שיסיים הש"ן כדי שיוכל לענות אמן אחר ברכת הש"ן. (סי' תרי"ט במנ"ה)

ואומר ברשות מורי ורבותי

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה:

ואח"כ נוהגין לומר מאמר זה מהתקונים (והוא בסוף תקון ה' מהנוספות דף קמ"א ב') ככתי וכתחוננים, קם רבי שמעון על רגליו וסליק ידיו לגבי עיולא ושבח למארי עלמא. ואמר רבון עלמין עכיד בנין שכינתא דאיהו בגליהא. ואם איהו באימאה הא אבא ואמא דאינון חבמה ובינה יכלין למעבר התרה הדא הוא דכתיב ה' צבאות יעץ ומי יפר. אם

אהלי יעקב

הכי לא משחש, העברונין, טיין לכסוף כדרך לי חרמי, כ"כ באלף למטה שם, כל נדרי וכו', עיי' בסוכ"י סס ובכ"ה ובלבוש באריכות, והר"ע כסדרו ובשאלתו גמגם הרבה וכחז שאלו על דקדוק לשון חרמי, והאמת איתו שהמלות מורכבות מחרמית ומעברית, אך בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, לכן לא ראינו להאריך בזה, ולהגיה הנוסחאות שכתחוננים.

אם התלמיד אומי. הרב יכול ל יפרוק לה אלא דתהא בנלוחא חכמה ובינה, ואיהו אחרש הו אבהן לעילא לקבלייהו, וואם לא דלעילא ותתא דהעביד בנין ר עאל שלום בניך ובינה זמנין כ הוא דכתיב ואם אין מחני נא ואימא ולא בעי, אנא סליק ל ביה במופלא סמך אל הדרוש לגבו בעלה כנדה, דאיהו יפריש דאורייתא מים חיים דלא פסק בהרה דאיהו חיבא דנשמתא דו לההוא אתר דאתייהיבת מהסן דאית מאן דאחרע במסוניה דאוקמורו איכה ישבה כדר דז כדר ישב מחיץ למחנה מושבו דאיהו מוחכה דאת ד', ואי מק אנא מסיינא ליה בנין י"ד ובנין לבושין דאתלבשא מיד א ישראל מושיעו בעת צרה.

הנזותן תשועה למלכ. פל עולמים. ז פים דרף ובמים עזיב ויעזור. וירומם, ויגדל, ומדינה יוכיר שם המלך המולך כה ברחמיו ישמרים ויחיון המלכים ברחמיו ירים על ממלכתם: מךך נ פל יועציהם ושריהם ישראל אהינו, בימיהנ לבטח. ובא לציון

תהלים צז צח תרגום

תקט עלֹאָהּ עַל כָּל יִתְבִי אַרְעָא לְחֻדָּא אֲתַעֲלִיתְ עַל כָּל דְּחֵלְיָא: יִרְחִימְיָא דִּי סְנֹו בִישׁ מְטוּל דְּקִרִים נְמִיר נְפִשַׁת חֲסִידֵי מִן אֲדִיהוֹן דְּרִשְׁעֵי יִפְצִי אַנּוּן: יֵא אֹר זִרְע לְצַדִּיק וְלִישְׂרֵי־לֵב שְׂמַחָה: יֵב שְׂמַחוֹ צַדִּיקִים בִּיהוָה וְהוֹדוּ לְזִכְרֵ קֹדֶשׁ: פ צח א מְזֻמֹּר שִׁירוֹ לִיהוָה | שִׁיר חֲדָשׁ כִּי־נִפְלְאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לָּו יְמִינוֹ לְדַכְּרָן שׁוֹם קֹדֶשֶׁיהָ: א תְּשַׁבַּחַת נְבוֹאָה שְׂבַחוּ קְדָם יְיָ שְׂבַח חֲדַת אַרוֹם פְּרִישָׁן עֲבַד רִשְׁיִי

→

(יא) אור זרוע לצדיק, זרעה ממש מוכנת לנמוח להם: (ב) שירו לה'. כל אלה לעמיד:

מצודת דוד

משפטיך: (ט) נעלית. אתה מעולה ומשובח על כל אלהים, הם צבא השמים הנעבדים לאלהות: (י) אוהבי. אתם אוהבי ה' שנאו עושי הרע ולא תפחדו מהם, כי הנה ה' שומר נפשות חסידיו ויצילם מיד הרשעים ההם: (יא) לצדיק. לצורך הצדיק יש אור זרוע, רוצה לומר כמו הזרוע דבר מה הנה יותר תוציא השדה ממה שזרע, כן הרבה שכר מוכן לצדיק יותר מאילו קבל שכרו מיד: ולישרי לב שמחה. לישרי לב זרוע שמחה, וכפל הדבר במלות שונות: (יב) בה'. במשענת ה': לזכר. לזכרון שם קדשו: (א) הושיעה לו ימינו. רוצה לומר אינו צריך חשועה מזולתו כי ימינו הושיעה לו:

מצודת ציון

ט נעלית. מלשון מעלה ושבח: משפטיך: (ט) נעלית. אתה מעולה ומשובח על כל אלהים, הם צבא השמים הנעבדים לאלהות: (י) אוהבי. אתם אוהבי ה' שנאו עושי הרע ולא תפחדו מהם, כי הנה ה' שומר נפשות חסידיו ויצילם מיד הרשעים ההם: (יא) לצדיק. לצורך הצדיק יש אור זרוע, רוצה לומר כמו הזרוע דבר מה הנה יותר תוציא השדה ממה שזרע, כן הרבה שכר מוכן לצדיק יותר מאילו קבל שכרו מיד: ולישרי לב שמחה. לישרי לב זרוע שמחה, וכפל הדבר במלות שונות: (יב) בה'. במשענת ה': לזכר. לזכרון שם קדשו: (א) הושיעה לו ימינו. רוצה לומר אינו צריך חשועה מזולתו כי ימינו הושיעה לו:

אבן עזרא

(י) אוהבי. הטעם הנה השם שופט, על כן אתם אוהביו שנאו כל איש רע ולא תגורו ממנו, כי השם לבדו הוא שומר חסידיו: (יא) אור. טעם זרוע אם זרע מעט יקצור הרבה: ולישרי לב שמחה. זרועה: (יב) אם כן ישמחו הטעם כל השמחה הוא בשם: (א) מזמור שירו לה' שיר חדש. הושיעה לו ימינו, שירך חשועה מזולתו כי ימינו הושיעה לו:

רד"ק

לאין קצבה: נעלית על כל אלהים, והם צבא השמים שהיו נעבדים עד עתה: (י) אוהבי. מעתה כל אוהב ה' ישנא כל איש רע, ולא יהיה שום ספק בלבו שאין ה' רואה מעשה הרשעים, כי יראה כי האל יתברך לבדו שומר נפשות חסידיו שהצילם מיד הרשעים, והוציאם מגלות בכל ומדי ופרס: (יא) אור זרוע

מדרשי חז"ל

(יא) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. צדיקים לאורה וישרים לשמחה, צדיקים לאורה דכתיב אור זרוע לצדיק, ולישרים שמחה דכתיב ולישרי לב שמחה. (תענית טו).

נושאי הפרק

- א-ג) קריאה לשיר חדש על ישועת ה'.
- ד-ו) תרועת שמחה והודאה לה'.
- ז-ט) שמחת הברואים לקראת שופט הארץ.

נא:
נא
מן
נא:
מא
כל
תון
זלא
תא
נא
עת
ו י
נמ:
כתיב
ים.
ק:
עני
נות
מ:
ל כי
שיית
יש
נחוו
שמח
כר:
ץ:
ידו
נחוו
כל
נמד
מים,
זמעו
רדים
ולכת
טעים
שהם
עד

בעזרת השם יתברך

ספר

פרחי אהרן

חלק שני

מאמרים בעברית, יהודית ואנגלית

כולל שיעורי דעת בהלכה ואגדה

אשר הרציתי בבית הכנסת, „אהל משה חברה תהלים“

בחגים ומועדים ולפני התלמידים הדגולים היושבים

לפני ד' בישיבת הגדולה והמפוארת, ישיבת

ר' יצחק אלחנן ובאסיפות גדולות למען

ישיבות ארץ ישראל ומוסדות

צדקה בענינים העומדים ברומן

של עולם היהדות באה"ב

ובארצנו הקדושה.

מאת

הרב אהרן דוד בוראק

אב"ד רביהכנ"ס „אהל משה חברה תהלים“, ברוקלין

מראשי ישיבת ר' יצחק אלחנן.

ניו-יורק, תשי"ד

ליום הכפורים

קודם כל נדרי

א.

אם ישנם רגעים קדושים בחיים, אם יכולים להרגיש באיזה מדה שיש קונה עולמו בשעה אחת, אם יכולים להתעלות למדרגת משה לעלות למרום, ולהמצא במדרגת מלאכים, בלי אכילה ושתייה, בלי קנאה ותחרות, כי צרכי הגוף מביאים לידי קנאה לידי חמוד, לידי תחרות, אם יכולים להתאגד עם העבר הגדול שלנו, אם יכולים לקוות להעמיד המוכן לנו על פי דברי תורתנו הקדושה ויעודי הנביאים, אם אלה שעתידים לבא, "את אשר ישנו פה, ואת אשר איננו פה עומד עמנו היום" — זהו הזמן של "כל נדרי".

מתאחדים עם הקב"ה, עם כלל ישראל ישראל, עם האובדים והנדחים, עם בננו שנדרו בכל קצוי תבל שנמצאים עם אנשי הצבא בכל במדינות רחוקות, מהם בקוריא, מהם ביפן, מהם באלסקה, ומהם על אורינונים, בספינות ובמערכי המלחמה. בזמן הזה אנו במדרגת "ויחן" כמו במתן תורה שדרשו חז"ל: בלב אחד ובדעה אחת. התאחדנו גם עם הנשמות היקרות, עם אבות ואמהות. הדלקנו נרות נשמה בעדם.

ב.

Te

"אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה". משתתפים עם התנא הקדוש ר' עקיבה, שנרצח על קדושת השם ביום הכיפורים, וסופי תיבות של "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" — הם ר' עקיבה, ונרמז שמו בפסוק זה שאנו אומרים עכשיו בליל יום הכיפורים קודם תפלת "כל נדרי". לדברי הזהר הקדוש, התעסק בו אליהו הנביא, אף שהיה כהן, מפני שר' עקיבא טהור וגופו טהור, ורבי עקיבא הורה לנו: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרים, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים. רבי עקיבא ראה צרות עמו וראה שועלים יוצאים מבית קדשי קדשים. הוא הגבר אשר ראה האידך שועלים הפקחים שבחיות נכנסים ושואפים לקח מאתנו את הקדשי קדשים שלנו. הם אינם יכולים לסבול מה שירושלים עיר החדשה נשארה בידי

פ ר

ישראל. המה יכולים לילך אל את שריד מחמדנו, את הכותל שלנו.

רבי עקיבא, מי ששחק היו בוכים; רבי עקיבא, מי שא בשרו במסרקות של ברזל; רב לעושי רצונו על אחת כמה ה של זהב, תכשיט שהיתה ירוי שעוקר הרים וטוחנן זו בזו ב עם בר כוכבא; רבי עקיבא, נחשבים מעבדים אצל רבם, כ כועס על אלה שעוזרים לו, כ כועס על בנו, מכל מקום הוא האב נתן מתנה לאחד מבניו אפטרופוס; רבי עקיבא, מי חבה יתירה נודעת להם שנתן לאחד אבנים טובות ומרגליות, לשומרם, אבל כשנודע לנו ש ואם אין תורה ח"ו תתהפך ז מלחמות ורציחות, על ידי המצ רבי עקיבא, שנתן כל מה שה שהורה לנו גדול תלמוד שמביא אין לנו כהן גדול, אין לנו בי להקטיר קטורת, שפירושה קדו אל תתיאשו! "אשריכם ישראי אדם לחברו צריכים אתם לטה "ומי מטהר אתכם" בעבירות "אביכם שבשמים", אבדנו הכי

הגאון ר' אברהם יצחק "יש תורה אחת בעולם — ת

ישראל. המה יכולים לילך אל כותל המערבי, ולנו אין לנו רשות לראות את שריד מחמדנו, את הכותל המעידה שהשכינה לא זזה מתוכנו, מהמקדש שלנו.

רבי עקיבא, מי ששחק בעת שר' אליעזר ור' יהושע ור' טרפון היו בוכים; רבי עקיבא, מי שאמר מתי תבא לידי ואקיימנו בעת שסרקו את בשרו במסדרות של ברזל; רבי עקיבא, מי שאמר אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה; רבי עקיבא, מי שעשה לאשתו "עיר של זהב", תכשיט שהיתה ירושלים עיה"ק חקוקה עליו; רבי עקיבא, מי שעוקר הרים וטוחנון זו בזו בסברא; רבי עקיבא, מי שלחם נגד הרומיים עם בר כוכבא; רבי עקיבא, מי שענה לטורנוסרופוס הרשע, שאין אנחנו נחשבים כעבדים אצל רבם, שאם האדון מגרש את אחד מן עבדיו הוא כועס על אלה שעוזרים לו, כי אם אנחנו כבנים אצל אביהם, שאם האב כועס על בנו, מכל מקום הוא מכיר טובה לאלה הבאים לעזרת בנו, כי אם האב נותן מתנה לאחד מבניו יותר מלשאר האחים לא עשאו בזה אלא אפטרופוס; רבי עקיבא, מי שאמר חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה, חבה יתירה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה שבה נברא העולם, שאם יש לאחד אבנים טובות ומרגליות, וחושב שהם אבנים פשוטים, לא ידע איך לשומרם, אבל כשנודע לנו שהתורה היא הכלי חמדה שבה נברא העולם, ואם אין תורה ח"ו תתהפך העולם לתוהו ובוהו, תיחרב העולם על ידי מלחמות ורציחות, על ידי המצאות חדשות שהשכילו חכמי המאה העשרים; רבי עקיבא, שנתן כל מה שהיה לו בעד ישיבתו בבני ברק; רבי עקיבא, שהורה לנו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, — הוא נחם אותנו אחר החורבן, אין לנו כהן גדול, אין לנו בית המקדש, אין לנו מי שיכנס לפני ולפנים להקטיר קטורת, שפירושה קדושה, טהרה, רחמים ותקוה; — הוא אמר לנו: אל תתיאשו! "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרים" בעבירות שבין אדם לחברו צריכים אתם לטהר עצמיכם, לבקש מחילה עד שיתרצה חברו, "ומי מטהר אתכם" בעבירות שבין אדם למקום, שהקב"ה מטהר אותנו, "אביכם שבשמים", אבדנו הכל אבל יש לנו אב גדול בשמים, הוא יעזרנו.

ג.

הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, בדרשות ל"כל נדרי" אמר: "יש תורה אחת בעולם — תורתנו הק'; יש יום אחד מקודש מכל שאר

ויש
יום,
רכי
עם
תנו
פה,
יום,
נות
נות
שו
נות
וש
ור
זה
רי
בא
זם
מו
יד
ים
די

ספר

אור זרוע

לרבנו הגדול

רבי יצחק ב"ר משה זיע"א
מווינה

עם

פסקי מהר"ח

לרבי חיים ב"ר יצחק אור זרוע

כרך ראשון

יוצא לאור מחדש על פי כתבי יד
עם הוספות והשלמות, תיקונים ושינויי נוסחאות
ציונים ומקורות, הערות ומקבילות

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תש"ע

אלפא ביתא

אנ גר הו זח טו כך למטם גן בע פפ צין קר שת

אלף בית גימל דלת הא זו זין חת מת יוד כף למד מם נון סמך עין פה צדי קוף ריש שין תיו
ס' אותיות כנגד ס' מסכתות

את בש גר דק הין וף זע הם טן ים כל

איק בבר גלש דמת הנך וסם זען הפף טצין

אט נח גז דו יצ כף לע מם קין רף שן תם הנך

אהם נטע גיף דכין הלך ומר זן שת

אל בם גן דם הע וף זין חק מר יש בת

אננ בנד גדה דהו הוה זחט חטי טיך יכל כלם למ(ט)ן מנס
נסע (סעפ עפף טצין) [סעף עפין פצק] צקר קרש רשת שתא תאב

אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה

א

שהקב"ה נקרא אמת שנאמר [ירמיה י"ז] וחי אלהים אמת כסאו מאז
יושב עליו. באמת, שנאמר [ישעיה ט"ז, ה] והוכן כחסד כסא וגו' ופניו
יקדמו חסד ואמת שנאמר [תהלים פט, טו] חסד ואמת יקדמו פניך
וכל דבריו דברי אמת שנאמר [שם קי"ט, קס] ראש דברך אמת וכל
דבריו משפטי אמת שנאמר [שם י"ט, י] משפטי ה' אמת וכל דרכיו
אמת שנאמר [שם כ"ה, י] כל ארחות ה' חסד ואמת. דבר אחר אלף,
אפתח לשון פה אמר הקב"ה אפתח פה של כל בשר ודם כדי
שיהיו מקלסין לפני בכל יום וממליכין אותי בארבע רוחות העולם
שאיילמלא שירה וזמרה שמזמרין לפני כל היום לא בראתי את
עולמי, ומנין שלא ברא הקב"ה את עולמו אלא בשביל שאומרים
שירה שנאמר [שם ע"ו, ז] הוד והדר לפניו עוז ותפארת במקדשו הוד
והדר לפניו בשמים ועוז ותפארת בארץ שמים מכסין הודו והארץ
מלאה תהלתו שנאמר [חבקוק ג, ג] כסה שמים הודו ותהלתו מלאה
הארץ וכו'. כדאיתא באלפא ביתא דר' עקיבה.

וא"שבחן דפלפול תורה גדול ומקובל לפני הקב"ה, כההיא דפרק
השוכר את הפועלים בב"מ [פ"ה, ב], שאמוראין היו
משתבחין בפלפול תורה, ומפני שזהו כבודו של הקב"ה שמפלפלין
בתורה כדי להעמיד דבר על בוריו. וכדאמרינן התם, ר' שמעון בן
לקיש הוה מצוין מערתא דרבנן, 'שלא יכשלו הכהנים לעבור עליהם
וההואיל, שלא יארע תקלה על ידו צדיקים. כי מטא למערתא דר' חייא

קראתי בשם זה החיבור, אני המחבר יצחק ברי' משה
נב"ה, מפני חבה יתירה שמצאתי בזה המקרא
[תהלים צ"ז, יא], אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, סופי
תיבות ר' עקיבה, ונכתב בפירושו ולא ברמז. ורי"ש של אור¹
במילוי היינו רבי' שלם², כי ש' בא"ת ב"ש ב', ומפני החיבה
גדולה שהאיר הקב"ה את עיני שמצאתי את שמו נכתב בזה
המקרא, קראתי לספרי זה בלשון זה המקרא³ אור זרוע. ולמדתי
מכאן שיש לכתוב ר' עקיבה בה"א, בסוף התיבה⁴, ולא באל"ף⁵.
אשריך ר' עקיבה שכתבך דוד המלך בנבואה בספרו, ואשריך
שהראה הקב"ה תורתך למשה רבינו, כההיא דהקומץ
רבה [מנחות כ"ט, ב], דאמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה
למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו
רבונו של עולם מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד שעתידי להיות
בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו ושעתיד לדרוש על כל
קוץ וקוץ תילי הילים של הלכות.

ובן אשכחן מכאן שהיה דורש אותיות, כדתניא באלפא ביתא דר'
עקיבה⁶, אמר ר' עקיבה אל"ף ב"ת גימ'ל. אלף, מלמד
שאמרה תורה א"מת ל"מד פ"יך כדי שתזכה לחיי עולם הזה פ"יך
ל"מד אמת כדי שתזכה לחיי העולם הבא מפני מה מפני

1 של אור, נוסף עפ"י כת"י ל. 2 שלם, כ"ל. 3 קראתי... המקרא, כ"ל. 4 בסוף התיבה, כ"ל.

ובריתות במשכנות ישראל, כדכתוב בסופא דקרא שם על משכנות
הרועים, ותמה על רבינו שלא הביא דבריו ע"ש. ובתת"ס ח"ב ס'
כח כ' בשם האחרונים, שאע"פ שכל ר' עקיבא שבש"ס באל"ף
לבסוף, מ"מ כיון ששמו באל"ף נרמז בפסוק הנ"ל דקאי אהרוגי
מלכות, לכך כמה אנשים כותבים שם בה"א המרומז בפסוק אור
זרוע וכו', וכעין שנמנעו לכתוב ישע"י ויהונתן וגדליה שנהרגו וריע
מזליהו. ב בתי מדרשות ח"ב נוסח א, בשינוי לשון. ג רש"י
ד"ה מצוין.

א ב"י אה"ז סוסי קכט שמות אנשים אות ע מביא, 'ומצאתי
ששאל [רבינו] לבעל חלום היאך לכתוב והשיב לו הפסוק אור זרוע'
וכו' ע"ש. אמנם בשם סדר הגט כ' שם שיש ליתן כ' גיטין, דכמו"כ
יש שלמדו מכתובים וגואלך "אביר יעקב" לכתבו באל"ף. ומ"מ מסיק
דבריעבד סגי בגט אחד אפ"י אם כתב באל"ף, כמש"ס מהרש"ל.
ובשם הגדולים להחיד"א מערכת י אות דש כ' שנודמן לידו ספר
גמטריאות מרבינו יהודה החסיד, ושם כתוב שבתיות עקבי הצאן
[ש"ש א, ח] מרומז שם עקיבה, והיינו רבי עקיבה שסידר משניות

גופו אדם ופניו תיש לא כלום. ומשמע בירושלמי (נהג ג, ב) הוזה בכי האי גוונא, דקאמר התם, רבנן מקשו לר"מ הפילה דמות עורב ועומד בראש הדקל אומר לו חלוץ או יבס. והדר קאמר, אדתיקשי לר"מ קשיתיה לרבנן דא"ר (יסא בשם ר') יוחנן (כולו) אדם ופניו בהמה אינו וולד כולו בהמה ופניו אדם וולד כולו אדם ופניו בהמה עומד וקורא בתורה אומר לו בא לשחטך כולו בהמה ופניו אדם עומד וחורש בשדה אומר לו חלוץ או יבס.

ואמרינן בבבא בתרא פרק מי שמת (קנט, א), בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות. וזו היא שקשה בדיני ממונות דאבוה זבין ואיהו מפיך.

ותנן במסכת פרה בפרק שנים שהם שומרים (ח, ג), השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמאים בגדים פרה ופרים ושעיר המשתלח עצמן אינן מטמאין בגדים הרי זה אומר מטמאך לא טמאני ואתה טמאתני. ותו קתני התם טובא כי האי גוונא.

ובתיב (ויקרא יג, ט), נגע צרעת כי תהיה באדם, וקיימא לן דמטמאה בגדים. וכתוב (שם יג, יב), ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע וגוי וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר, נראה כו' בבגדים טמאה, פרהה בכלול טהור. והיינו נפלאות שבתורה.

ועליוהם ועל כיוצא בהם אמר דוד המלך (תהלים קיט, יח), גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. והתפלל לפני אלהים הנותן תורה הקדושה, שיאיר עיניו לעמוד על עיקרו של דבר.

והיינו דררשינן משמעות של אלף שהוא למפרע פל"א, כלומר אלף פלא ותן לכן על נפלאות שבתורה לידע סוד הדבר ולעמוד על עיקרו:

ד

אלף

אלף הם אוהיות אפ"ל, זהו שאמר הכתוב (ירמיה טו, יט), אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה. ואמרינן בבבא מציעא בפרק השוכר את הפועלים (פה, א), אמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בשיבה של מעלה שנאמר אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד, 'אם תשוב ישראל למוטב בתוכחתך אשיבך אלי ולפני תעמוד. וכל המלמד בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, שיש לה' כח לבטל גזרתו. אלמא עדיף המלמד תורה לבן עם הארץ, שהוא אפל וחשוך בעולם, מהמלמד לבן חבירו תלמיד חכם. והיינו דררשינן אלף אפ"ל, כלומר תלמוד תורה לבן עם הארץ שהוא אפל וחשוך בעולם מפני שאין בו תורה, כמו שקורים לאדם שאין בו תורה עם הארץ כלומר חשוך שבארץ, כדכתיב (ויקרא יג, ט) והנה כהה הנגע, ומתרגמינן והא עמיא מכתשא, דמסתמא בן עם הארץ לא ידע תורה, דלאו מאבוה גמרה, הילכך אתה שאתה יודע תורה אלף אפל:

איעלמא מניה חלש דעתיה אמר שמא חס ושלום לא פלפלתי תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא רבצת כי הוּו מנצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מונצית דאי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולי אמר ליה ר' חייא לר' חנינא בהדי דידי קא מונצית⁵ דעבדי לתורה שלא תשחכת מישראל וכו'.

ואמרינן בשוחר טוב במזמור קמ"א⁶, הדורה היא ומשובחת שמועות של ר' יוחנן ושל ר' שמעון בן לקיש שהיו יושבין ומפלפלין בה.

ואשכחן כפי הבונה (שבת קד, א), דדייקי ודרשי⁶ מילי מעלייתא כאלפא ביתא דאפי' בימי יהושע בן נון לא אחמר כוותיהו.

הלכך מלאני לבבי, אני יצחק כ"ר משה נב"ה המחבר זה החבור, לפלפל באוהיות של אלפא ביתא, ולפלפל בהם כיד הקב"ה הטובה עלי נטויה לברכה ולרויה. ונתתי את לבבי לדרוש אלף באוהיות שלו, ולקיים משמעותו לפי המדרש שאני מוצא שדרשו רבותינו וכתבו:

ב

אלף

אפתח לשון פה קדושה, שכן באלפא ביתא של אח"ס בט"ע ק' אצל ל', ורמזו ודרשינן אפתח לשון קדושה פה. כלומר, שכשאומרין קדושה, צריך לישא עיניו למרום ולפתוח פיו ולומר קדושה כפה מלא. כדאמרינן אמר ר' ישמעאל שמעתי נעומת קול מפי הגבורה שאומרת משיבוע אני עליכם יורדי מרכבה שתאמרו לבני שישאו עיניהם למרום בשעה שאומרים קדוש קדוש קדוש ואין לי הנאה בעולמי אלא אותה שעה בשעה שעניהם נשואות לעיני והבל יוצא מפייהם ועולה לפני כריח ניחוח והגידו לבני חיבה שאני מראה ליעקב אביהם בשעה שאומרים לפני קדוש קדוש קדוש שלשה פעמים אני נופל שלשה פעמים על דמות פני יעקב אביהם היושב בחיקי ומנשקו שלשה פעמים כנגד שלשה פעמים שאומרים קדוש קדוש קדוש:

ג

אלף

אלף למפרע פל"א, כלומר אלף פלא⁷. זהו שאמר הכתוב (תהלים קיט, יח), גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, שיש דברים נפלאים בתורה. כההיא דפרק המפלת (נהג כג, א), דבעי מניה ר' ירמיה מר' זירא לר' מאיר דאמר בהמה במעי אשה וולד מעליא הוא קיבל בה אביה קידושין מהו למאי נפקא מינה לאתסורי באחותה למימרא דחיי והאמר רב יהודה אמר רב לא אמרה ר' מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים. ותו (שם, ב) בעא מניה רב מתנא⁸ מאביי לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא וולד⁹ במעי בהמה מהו למאי נפקא מינה לאשתרווי באכילה ואמר (ר' אבא) (ר' ירמיה בר אבא) אמר רב הכל מודים גופו תיש ופניו אדם וולד⁹

5 דאי... מינצית, הושלם עפ"י הנ"ל. 6 דדייקי ודרשי, ככת"י ל דרדקי דרשה. 7 רב מתנא, לפנינו רב אדא בר אבהו. 8 וולד, שם אדם. 9 וולד, כנ"ל. 10 בו, תיקון ע"פ כתי"י ל, וכנ"י: היא. 11 לה, ככת"י ל: לך.

שו"ת הלכות תפלה סי' קיג. ו פ"י למוד פלא, עי' רש"י שבת קד, א ד"ה אלף בינה. ז רש"י ד"ה אם תשוב.

ד לפנינו מזמור א ד"ה כי אם (ג). ה וכע"ז בטור קכו, ב בשם ספר היכלות, בשינוי לשון, ועי' ב"י שם. וראה בדברי רבינו לקמן

בעזה ש"ת

ויאתה הברכה אשר ברך משה איש האלהים

ספר

ברך משה

על המועדים

ימים נוראים

אלה הדברים, מעולפות ספרים, כאור החמה מזהירים,
דרושים ומאמרים, מפנינים יקרים, תוכחת מוסרים, רשפי אש בוערים,
על מועדי הענה מסודרים, אשר שמענו בסוד ישרים

מאת ב"ק אדמו"ר הגאון הקדוש עטרת תפארת ישראל
מרו משה טייטלבוים זצוקלה"ה
אבדק"ק סאטמאר יצ"ו

יוצא לאור

על ידי בני המחבר זצ"ל
ימי הרחמים והסליחות
תשס"ז לפ"ק

ואומר מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, פי' שבני ישראל מקווים אל ה' ושבים אליו כאשר הם נחווים במצוקה בגזירות קשות, והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מקבל תשובתם ומושיעם בעת צרתם, ושמה תאמר האריך מועיל תשובה כזו ששבים על ידי כפייה ואונם, על זה ממשיך ודורש, מה מקוה מעהר את העמאים אף הקב"ה מעהר את ישראל, פי' כשם שהמקוה מעהר את האדם אף אם נעבל באונם על ידי אחר, כך הקב"ה מעהר את ישראל ומקבל תשובתם אף על פי שנאנסו לכך על ידי גזירות קשות ורעות.

והנה רעיוני עלי סליקו בהיותנו עתה בארץ חושך וללמות, ולא זכינו היום לעבול במקוה עהרה, מכל מקום אם כך ההלכה פסוקה בניי שלא ראה לעבול במקוה ונאנס ועבולוהו שלא ברצונו, שעלחה לו עבילה, כל שכן מי שראה לעבול במקוה, ולא היה יכול לעבול מחמת אונם, ודאי שזוכה לטהרת הנפש, ועל דרך שאמרו חז"ל (ברכות ו) חישב אדם לעשות קלוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. ובכן אף אנו שלא זכינו היום לעבול בפועל בערב יום הקדוש, אבל באמת לבינו הומה זה כמה לטהר נפשינו לפני ה', בודאי נחשב לנו כאילו עבלנו במקוה עהרה לטהר נפשינו רוחינו ונשמתינו.

אחינו בני ישראל, בעוונותינו הרבים אנו נחווים בצרה ובצביה באופן אשר לא היתה כזאת מאז היה ישראל לגוי, עת צרה היא ליעקב, כי היינו לעג וקלס בגוים, נחשבנו כלאן לעבד יובל להרוג לאבד למכה ולחרפה, כמה אלפי אלפים נשמות עהורות עלו על המוקד על קדושת השם, הנסתרות לה' אלהינו, ולעת כזאת נריך להתחזק באמונה פשוטה בכל לב ובכל נפש, כנאמר מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, שבני ישראל מקווים

אל ה' להושיעם ולהצילם מגלות המר והגמרה שאין דוגמתו בדברי הימים של כל אומה ולשון, והשי"ת ירא בעיני עמו ויקבל תשובת עמו ישראל הגדכה והנלחץ בכור הצרזל בענויים קשים ומרים, ובזכות הקדושים שנסרו נפשם על קדושת השם נושע בחשופת עולמים וגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ב

תנן בסוף מס' יומא (דף פה:) אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר (יהזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר (ירמיה יז יג) מקוה ישראל ה', מה מקוה מעהר את העמאים אף הקב"ה מעהר את ישראל. הנה דרכו בקדוש של מן החתם סופר ז"ל היה לדרוש על משנה זו כליל יום הכפורים, ומלבד שהוא מענינא דיומא כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, עוד זאת מפורש בדברי חז"ל (מדרש שוחר טוב משלי פ"ט) שרבי עקיבא נהרג ביום הכפורים, והוא יומא דהילולא דיליה.

L

וגרמא לפרש בדרך רמז, כי הנה מודעת זאת שבני ישראל בכל הדורות חמוכים ונשענים על כה הלדיקים אשר שחל הקב"ה בכל דור ודור, והן המה מסייעים להם לישראל להתעלות בתורה ועבודה כראוי להם, וכמו שפירש רביה"ק החוזה מלוזלין זי"ע (הובא בייטב פנים יפה לשיטת אה"ת) מאתמס ז"ל (שבח קד.) הבא לטהר מסייעין אותו, ולכאורה היל"ל מסייע לשון יחוד שהשי"ת מסייע, אלא הכוונה על לדיקי הדור שמסייעים להם לישראל להתקדש ולהטהר, עכ"ד.

אמנם בכגון דא לריך למודעי, אשר לא רק בחיים חיותם בלבד משפיעים

הלדיקים ; גם לאחר משפיעים ; לאן מרעית את לבכם ובטהרה, דרוש ח) מ ומשה כהתה עיני אף במוחו,

וראיה ל רחוק למר במס' מקוה העליון מן שהיה אחר כינר, מביא אפילו כשט הלדיקים, ומנוחחם משפיעים ה

והוא הנו ישר מטהר את נקרא אב, אבי רכב י דעב להון ובזמן שנסו ממעל הוא אשריכם יש בשמים מנ משפיע על לעבודתו יר מטהרין, כי

מדרש שוחר טוב

על

מ ש ר י

נדרשם בעת בתולית השלימות מונה בעיון רב כיד ה' הטובה עלינו
מפי ספרים וסופרים

ועוד זאת הוספנו

פירוש יקר מלא כל טוב

מרבנים מחודשים להבין אמרי בינה משל ומליצת דברי רבותינו בעלי
המדרש ז"ל, מאת הגאון הגדול רב רבנן מופלא בדורו הנודע
בכל קצווי ארץ. כסוהר"ר יצחק ב"ר שמשון ז"ל כ"ץ. חתן רבינו מהר"ל
מפראג ז"ל. וחתנו של רבינו מהר"ם לובלין ז"ל. אשר שימש בכתר הרבנות
בק"ק נקלשבורג כבדינת מעהרין ובק"ק ווינא כבדינת אייסטרייך. ובסוף
ימיו שימש בכתר הרבנות בק"ק פראג מקום חותנו ז"ל. הוא הגבר אשר
חתום בסוף הקדמת השו"ת מהר"ם ראטינבערג בראשי תרונות, אנכי תולעת
ולא איש הרפת אדם ובזוי עם יצחק ב"ר שמשון כהן ז"ל חתן הגאון
הגדול מוה' ליב נר"י חזק ואמין אמן:

הוצא לביה"ד ע"י הסופרים ה"ם הסכמי מהר"ר אהרן מרדכי במסו"כ נתנאל רוד
זיסנברג. וניסו מהר"ר שאיר יחיאל במסו"כ שלמה לוי האלסער.

הוצאת "מדרש"

ירושלים

תש"ך לפ"ק

זר
שר
טנר
ק
טל

25

כן אינו יודע איזו עיקר ואיזו טפל אלא ודאי כדבריו ר' ישמעאל מה מוזה אחת אף תפילין הפלה אחת. אמר ר' יודן א"ב רבה נאמר לשמור מוזהות פתחי. שאם יהיו לו לאדם שני פתחים תיבב ליתן מוזה בזה ובוזה. לכך נאמר לשמור מוזהות פתחי. כי מוצאי מצא חייה אמר הקב"ה כל מי שהוא מצוי בד"ת אף אני מצוי לו בכל מקום לכך נאמר כי מוצאי מצא חיים. ויפק רצון מ"י. כל מי שהוא מפיץ בד"ת ומלמדו ברבים אף אני בעת רצון מפיץ לו רצון לכך נאמר ויפק רצון מ"י. והוטאי חומס נפשו כל משנאי אהבו מות. אמר הקב"ה לרשעים אם חוטאים אתם לפני סבורין אתם שיש לי הפסד בנפשכם. נפשכם אתם מפסידין לכך נאמר והוטאי חומס נפשו. סבורים אתם שיש לכם חיים מיתה אחס גורמים לעצמיכם שנא' כל משנאי אהבו מות:

ט חכמות בנתה ביתה. זו התורה שבנתה כל העולמות. הצבה עמודיה שבעה שנהצבה משבעה רקיעים ונתנה לבני אדם. ד"א חכמות בנתה ביתה מהו. אלא אמר הקב"ה אם זכה אדם ולמד תורה וחכמה חשוב לפני הקב"ה כמו שברא שמים וכאזו העמיד כל העולם כולו. הצבה עמודיה שבעה. (א) אלו שבעה ארצות. אם זכה אדם ומקיימה נוהל שבע ארצות אם לא קיים מתחוק לשבע ארצות. מבחה מבחה מסכה יינה א"ר אבהו וזאת המלכה. שבעשה שהגיע צער גדול לישראל בימי מרדכי מה עשתה התקינה סעודה לאחשוורוש ולהמן הרשע נשחברוין ביותר ובסבור היה המן בעצמו שחלקה לו כבוד והוא לא היה יודע שפרשה לו מצורה שמתוך ששכרתו יין קנתה לה אומתה לעולם. אף ערכה שולחנה שערכה לה שולחן בעוה"ז ולעוה"ב שכל המועדים (ב) יהיו במלון וימי הפורים לא יהיו נכספין לעולם שנא' (אסח"ט) וימי הפורים אינן במלון לעולם שנא' (ויקרא טו) והיתה היהודים זכרים לא יסוף מורעם. אף ימי הכפורים אינן במלון לעולם שנא' (ויקרא טו) והיתה זאת לכם לחקת עולם. ד"א אף ערכה שולחנה זו התורה שערכה שולחן למי שמתעסק בה בעוה"ז ובעוה"ב. ד"א אף ערכה שולחנה מעשה בר' עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין אחר מיתת רבי שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל גורה מלכות הרשעה שמר על ישראל שרא עסקו בתורה מה עשה ר"ע הלך והקחיל קהלות ברבים וישב ודרש. בא פנים בן יהודה ומצאו לר"ע שהיה עוסק בתורה ודורש ומקחיל קהלות ברבים אמר לו עקיבא אי אתה מתירא מאומה זו אמר לו אתה הוא פנים שאומרים עליך שחכם גדול אתה אי אתה אלא מפש אמשול לך משל למה הרבה דומה לשועל שהיה מהלך על שפת הים וראה דגים שהיו מתחבאים בים. אמר להם מפני מה אתם מתחבאים אמרו לו מפני רשתות ומבמרות שבני אדם פורשין לנו אמר להם עלו ליבשה וגדורו אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות אתה אי אתה אלא שיטה ומה עבשו שאנו עומדים במקום חיותנו או מתיראין אם אנו עולין ליבשה על אחת כמה וכמה. אף אנחנו מה עבשו שאנו יושבין ועוסקין בתורה שכתוב בה כי הוא חיך ואורך ימים כך אמר מתיראין. אם אנו יושבין ובמלון עאי"ו אמרו לא היו ימים מעטם עד שתפס את ר"ע והבשוהו בבית הסוהר ותפסו את פנים בן יהודה והבשוהו אצלו. אמר לו ר"ע פנים למה הביאך לבאן. (ג) אמר לו אשריך ר"ע שנתפסת על ד"ת ואוי לו לפנים שנתפס על דברים בטלים. והיה יהושע הגרסי משמשו בכל יום והיה מבנים לו מים במרה יום אחד מצאו שומר בית האסורין אמר לו היום מימך מרובים שפא לתתור בית האסורין אתה מבקש שפך חציו ותן לו חציו. כיון שבא אצל רבי עקיבא. אמר לו תן לי מים ליטול ידי אמר לו רבי כדו שתייה אין מספיקין וליטול יריך מספיקין. אמר לו ומה אעשה שהרי אמרו חכמים כל המזולזל בנשילת ידים נעקר מן העולם מוטב שאמות מיתת עצמי ואל אמות שתי מיתות. כשהגיע יום הכפורים היה יהושע הגרסי נפטר מסגנו והלך לביתו אותו היום היה רבי עקיבא מיתרין קומי טורניסרופוס ואתת ענתא דקריאת שמע והוון מסרקין רבשריה במסרקא דפרולא ותקלין לבשריה במקיא וקרי ק"ש ונחין אמר לו סבא סבא או חרש אתה או כבעט ביסורין אתה. אמר לו תיפת רוחיה דהוא גברא לא חרש ודא כבעט ביסורין אני. ארא כל ימי הייתי קורא את הפסוק הזה (דנניס ז) ואהבת את י"ו אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך. רחיסתיה בכל כבי רחיסתיה בכל מסוגי ובכל נפשי (ד) לא הוה בדיקא די וכוון דמסית לי בכל נפשי ואתת ענתת דקריאת שמע

שמע (ה) לא אפלגית עליה בג"כ אנא קו אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פי אימתי יבא לידי ואקיימו ועכשו שב בת קול ואמרת אשריך רבי עקיבא שי לקיבורו ותחווירוהו לבית האסורין. ושנ ועמד עד פתח יהושע הגרסי אמר לו ע מי אתה בלום אתה צריך. אמר לו כ מיד הלבו שניהם לבית האסורין. מן היה ישן וכל מי שהיו בבית הסוהר הו נטפל לו אליהו זכור לטוב ונטלו על כ והלא אמרת לי כהן אתה והלא כהן אמר מוסאפה בצדיקים אף לא בתלמידיהם וה שר קוצרים. כיון שהגיעו לשם עלו שי וראו שם במערה כסא וספסל ושולחן כיון שיצאו נסתמה המערה ורלקה הנר אשירים צדיקים ואשירים עמלי תורה לכס מקום בג"ע לע"ל. אשריך ר"ע שנ בנתה ביתה וגו' וישבה לפתח ביתו וגו' על ענין השלחן ומטה ומנורת הו נמליאך הוקן שהיו מסובין אצלו והיה לך כנען שחיבת בין צדיקים בין רשע ישמעאל מצינו גדול שישמש. אברהו מצינו (ח) גדול מבחן. מה כהן משמי החתום כבורו של מלך מרבי המלכו הקב"ה ברא עולמו משיב רוחות מור ועורך שלחן לכל אחד ואחד. דכתיב למה בוכותה של תורה. לפיכך היה נ רבי ירמיה בוא וראה כמה גדול כמו שלחן. אלא שהיא מוספת להם חכמו מקרב נפשו לשמוע ד"ת אף היא סוכ התורה שקיימה לכל העוים כלו: ודע ומבנין כל דבר ודבר שיש בו. דוב שנאמר (דניאל ז) ודינא יהיב לקרישי וי לקרושים אשר בארץ המב. ואדיר וישראל והמים מצרים. הקב"ה נקרא אדירים שנאמר (סס טו) ואדירי כל ד מים רבים אדירים משברי ים. מצרים אדירים. ובא הקב"ה שהוא אדיר בי אדירים. ד"א ואדירי כל הפצו במ ואדירי כל הפצו במ אלו ישרא כל הפצו במ אלו ישראל שתפצו אף אני אעשה תפצם. אמר ר"א עז דוד (דס"א כט) כי כפך הכר ומידך ומוסף לך שנים שנאמר כי ב **אם** חכמת חכמת לך. משל לא כמה נכסים יש לי כמה כסף. לי מסגנו הנאה כל מה שקנית לעצמך

פירוש מהר"י כהן
 (א) אלו י' ארצות עיון כלומר כנס סוף פירוש ספרי: (ב) יהיו נטלון עיון נחשבת כדכ"ה ז"ל כמו ל"ג:
 (ג) אמר לו סי' אלוו רשע א"ל ע"ן: (ד) לא הוה בדיקא לי סי' לא סייסי דקון כער אס אקיימו אס לא:
 (ה) אמר לו סי' אלוו רשע א"ל ע"ן: (ו) לא הוה בדיקא לי סי' לא סייסי דקון כער אס אקיימו אס לא:
 (ז) וז"ל: (ח) גדול מבחן

26

שמע (ה) לא אפלגית עליה בג'ב אנא קרי שמע ונתחן. ואף תלמידיו אמרו לו רבינו עד כאן אמר להם כה ימי הייתי מצטער על פסוק ובכל נפשך ואפי' הוא נוטל את נפשך ואמרתני אימתי יבא לידי ואקיימנו ועכשוו שבא לידי לא אקיימנו. וצאתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד י' לאחר שהיה מת לא הניתוחו לקיברו וההוירוהו לבית האסורין. ושכב שם שר בית הסוהר לטמרו בא אליהו הצדיק ועמד על פתח יהושע הגרסי אמר לו שלום עליך רבי א"ל שלום עליך רבי ומורי אמר לו מי אתה כלום אתה צדיק. אמר לו כהן אני ובאתי להגיד לך שר"ע מת בבית האסורין. מיד הלכו שניהם לבית האסורין. כצאו דלת שערי בית האסורין פתוח ושר בית הסוהר היה ישן וכל מי שהיו בבית הסוהר היו ישנים (ו) והושיב את ר"ע על המטה ויצא. מיד נטפל לו אליהו זכור לטוב ונטלו על כתפו. ובשראה יהושע הגרסי כך אמר לאליהו. רבי והלא אמרת לי כהן אתה והלא כהן אסור להטמא למת. אמר לו חייך רבי יהושע בני ח'ז שאין מוטאה בצדיקים אף לא בתלמידיהם והיו מוליכין אותו כל הלילה עד שהגיעו אצל אנטיפטרס שר קוצרים. כיון שהגיעו לשם עלו שלש מעלות וירדו שלש מעלות ונפתחה המערה לפניהם וראו שם במערה כסא וספסל ושלתן ומטה ומנורה. והשכיבו לר"ע על המטה ויצאו. כיון שיצאו נסתמה המערה ורלקה הנר על המטה. ובשראה אליהו זכור לטוב כן פתח ואמר אשריכם צדיקים ואשריכם עמלי תורה ואשריכם יראי שמים שננו לכס ומטון לכס ומשומר לכס מקום בני'ע לע"ל. אשריך ר"ע שנמצא כך מלון טוב בשעת מיתתך. ועליך נאמר חכמות בנתה ביתה וגו' וישבה לפתח ביתה וגו' מבחה מבחה מסכה יונה אף (ו) ערכה שלחנה וגו' עד ענין השלתן ומטה ומנורה הערוכים שם בתוך המערה. ועוד מעשה היה בימי ר' גמליאל הזקן שהיו מסובין אצלו והיה מבי עברו עובר ומשמשו. אמר ר"א בן עזריה אי לך בנענן שחייבת בין צדיקים בין רשעים. בדין הוא שיהא טובי יושב ואני משמשו. א"ר ישמעאל מצינו גדול משמש. אברהם גדול העולם היה ושמש ערבים. אמר רבי מרפון מצינו (ח) גדול מבין. מה כהן משמש את ישראל ביום הכפורים. אמר להן רבן גמליאל הנחתם כבודו של מלך מלכו המלכים הקדוש ברוך הוא ואתם עוסקים בכבודו של ב"ו. הקב"ה ברא עולמו בשיש רוחות מזרית חמה מוריד גשמים מבריה מללים מגדל צמחים ועורך שלתן לכל אחד ואחד. דכתיב (תהלים כג) תערוך לפני שלתן נגד צוררי וגו' וכל כך למה בזכותה של תורה. לפיכך היה מתנבא שרמה בחכמתו ואמר אף ערכה שולחנה. אמר רבי ירמיה בוא וראה כמה גדול כבוד התורה שאלו לא דיין לחכמים שהיא עורכת להם שלתן. אלא שהיא מוספת להם חכמה על חכמתם. הה"ר תן לחכם ויחכם עוד. ומתוך שהוא מקרב נפשו לטמוע ד"ת אף היא מוספת לו יראה שנאמר החלת חכמה וראת י"י. זו היא התורה שקרמה לכל העולם בלו: ודעת קדושים בינה אלו בעלי תלמוד שבשעה שהן יושבין ומבינין כל דבר ודבר שיש בו. דומין למלאכי השרת שיש בהם בינה ונקראים קדושים. שנאמר (דניאל ז) ודינא יהיב לקרושי עלינו. ומין שנקראו ישראל קדושים. שנא' (סליס יז) לקדושים אשר בארץ חמה. ואדירי כל חפצי בס. ארבעה נקראו אדירים ואלו הן הקב"ה וישראל והמים מצרים. הקב"ה נקרא אדיר שנאמר (סס זג) אדיר במרום יי. ישראל נקראו אדירים שנאמר (סס טז) ואדירי כל חפצי בס. מים נקראו אדירים שנאמר (סס זג) מקולות מים רבים אדירים משברי ים. מצרים נקראו אדירים שנאמר (יחזקאל לג) אותה ובנות גוים אדירים. ד"א ואדירי כל חפצי בס אלו חכמים שיודעין חפיצה של תורה. דבר אתר ואדירי כל חפצי בס אלו ישראל שהם חפצו שר הקדוש ברוך הוא. ד"א ואדירי כל חפצי בס אלו ישראל שהפצים במצות. ד"א אמר הקב"ה כל זמן שישראל עושין רצוני אף אני אעשה חפצם. אמר ר"א עשה רצוני כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצוני שכך אמר דוד (דס"א כט) בי כמדך ובי כמדך נתנו לך. אם אתה עושה כך הוא מאריך לך ימים ומסוף לך שנים שנאמר כי בי ירבו יסוף וימסופו לך שנות חיים וכתוב אחריו.

אם חכמת חכמת לך. משל לאחד עני ואחד עשיר והיה העשיר אומר לעני בכך יום כמה נכסים יש לי כמה כסף וזהב יש לי. והיה העני אומר לו מכל עושר שקך אין לי ממנו הנאה כל מה שקנית לעצמך קנית. כך הקב"ה אומר לחכם בני אע"פ שקנית חכמה דנפשך

פירוש מהר"י כהן

(ס) לא אפלגית עליו פי' לא סתקת ר' עלתו מלקיומו: (י) ואסוב פי' יוסבע גרסי: (ו) ערכה שלחנה ח'ז' טמחה עתה וגו' סבל כחוב סרנס קודם ויכנס וגו' כניא קרא דויכנס קודם על סתיהת סמעה וזכניסו ועל כספ' למוס' וזח'ט' טמחה וגו': (ח) גדול מבין פי' נתמיה ופי' מנינו גדול יותר מבין ומשמש:

27

יהי
 זכר
 ברוך
 שם
 כבוד
 מלך
 עולם
 אמן

ספר רוח חיים
 של דוק אקטיו
 אגאון פינו גייט מוואסאין ציין

רוח יחיד
(ו) אר"מ
רח קלני
ול כל יחיד
ותי חיה
רח עליו
שם שמים
ב ס"ב ד'
המניע לו
ה' וישמש
ל' יטעבר
כביכול
גרם לער
ואו היה
ותה ביו
ותה מה
ל ידעתי
ברופאים
בטרובו
גד ופקד
חד האדם
מזקקו
ער לעומת
על חיו
ו כי בעת
ורגיש ולא
חס יטעבר
ומנו וכ"ס
עח חטאו
וכמחז"ל
כופלן לו
(ישעיה מ')
ה' כפלים
כ"א בכל
יס על ב'
פ' התפלה
ער השכינה
ל' ותחפל
זה דברים
למי

כלפי מעלה ר"ל למה יגיע לך לער מזה וכן לשכחו
של משה דרשו רז"ל אל תקרי אל ה' אל על ה' .
ועד"ו יובן מ"ש במשנה וכי ידיו של משה כו' אל
כל זמן שמסתכלין כלפי מעלה ר"ל לחוש להפגם
של מעלה אז היה גזברים
ונולמים . וכן יעלנו החנא
הוי מהפלל בשלומה של
מלכות שמים ובשלומה יה'
לך שלום :
ואמר שאלמלא מורא כו' .
כי כבר כתבתי כ"פ
שיראח העונם שמועל שעי"ו
לא ירא לא מהיות ושחטים
והבולתי ירא מה' מוכן ומובדח
לירא מהקטן שבמזיקין . ולכך
הוי מהפלל כו' שעי"כ לא
יבלע איש לרעהו וח"ו ישוב
הדבר מפני יראת הרוממות :
איש את רעהו כו' . ירלה
כי המה יותר גרועים מדגים
שבים שהגדול בולע את הקטן .
אבל בב"א איש את רעהו
אף כי גדול הוא כמותו
(וכ"פ מהדר"ט) :

רבי הנביא בן תרדיון אומר שנים
שיושבים ואין ביניהם דברי תורה
הרי זה מושב לצים שנאמר (הלים ה)
ובמושב לצים לא ישבי אבל (ד) שנים
שיושבים ויש ביניהם דברי תורה
שביניה שרזיה ביניהם שנאמר
(מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל
רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר
זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו
אין לי אלא שנים מגין שאפילו
אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש
ברוך הוא קובע לו שבר שנאמר
(איכה ג) ישב ברד וידם כי נטל עליו :
ג ר' שמעון אומר (ה) שלשה שאכלו
על שלחן אחד ולא אמרו עליו
דברי תורה כאלו אכלו מזבחי מתים
שנאמר (ישעיה כ"ח) כי כל שלחנות
מלאו קיא צואה בלי מקום . אבל
שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו
עליו דברי תורה כאלו אכלו
משלחנו של מקום ברוך הוא שנאמר
(יחזקאל ה"א) וידבר אלי זה השלחן

בצפה יהושע (ה) שנים שיושבים ויש ביניהם
ד"ת בו' . פ' ברכות (ו' פ"ב) :
(ס) ג' שאכלו על שלחן אחד כו' . זוט"ק טקט
רע"ט (רפ"ג פ"א) זוט"ח מדרש רות (פ"א פ"ב) :

עלמו לך הקדוש ב"ה גם כן שומע תפלתו :
ג' שאכלו בו' . יובן עפ"י"כ וילמדו לבעל פוער
ויאלכו זבחי מחים ולאמרו חז"ל (סנהדרין ס"ד)
פוער עבודה בדתיה . והנה מה כיונו בזה לעשות
דבר בזוי כזה לאלהיהם . אך
ידוע דברי קדוש ה' מוכזב
האלהי מוהר"ח וויטאל ז"ל
על פסוק כי לא על הלחם
לכדו יחיה האדם כי על כל
מוצא פי ה' . הענין הוא כי
ודאי הנשמה חיה ניוזת
מהלחם הגשמי . אך בשעה
שאמר הקב"ה חולא הארץ
דשא וכן כל המלכות נולד
מהכל פיו יח"ש כח להדבר
ההוא ומקיים הדבר ובהעדר
השגחתו וכמו יעדל בגשמינות
הדבר וזה הכח המקיימו הוא
רוחי וח"כ כל מחבל מורכב
משי דברים גשמי ורוחי .
ולזה יר"ו ג"כ חז"ל באמרם
אין לך כל עשב בקרקע
שאין לו מלאך בקרקע כו' .
ובזה האדם ניוזן . גוף האדם
ניזון מגשמיית הלחם ורוח
האדם ניזון מרוחניות כח
המקיים את הדבר . לז"א לא
על הלחם לכדו ר"ל גשמינותו
רק על כל מוצא פיו יח"ש
כ"ל ולכן ע"י אכילה ימוכר
הגוף והגשמי . משא"כ שאר
רוחניות כחורה ותפלה הוא

בלא גשמינות כלל ולא יתחבר הגוף עמו . והנה עוד
דבר אחד יש במחלל חלק ג' . והענין כי קודם חטא
של אדם הראשון היה מאלכו רוחני . וכן כונו חז"ל
(סנהדרין נ"ט) כי מלאכים רוחנים היו לולים לו בשר
כו' (וט' נס"ח ע"ג פ"ו ד' ע"ג בהג"ה) . אך
מעט חטאו נעשה כל מחלל מעורב טוב ורע כי
ענין עץ הדעת טוב ורע . הקשה המו"ל היעלה
על

29

Schorr, Gedalia, ha-Levi
[Or Gedalyahu (Moladim)]

ספר

אור גדליהו

שיחות ומאמרים על המועדים

נאספו ונלקטו מתוך שיחות שהשמיע

אמו"ר הגאון רבנו גדלי' הלוי שארר וצללה"ה

במתיבתא תורה ודעת ובבית מדרש עליון

ברוקלין, יצ"ו

הוצאה שניה מתוקנת חשמ"א

זן מתן
 שה, כי
 ודה של
 נחשורר
 השבת
 האדם
 שח ימי
 מימות
 קדושה
 זה של
 המלוכה
 שייכות
 ה, ויש
 ואמרו
 ס, כי
 הארת
 הארת
 עמו
 לדעת
 ד דבר
 כמה
 זרעים
 ולי של
 לגזון
 זח של
 לל לא
 לל רק
 לחוך
 אבל
 וכן

קדושה שבת היא כלל הכוללת בחוכה הג' קדושה של הג' רגלים, ורק בתורת כלל, וזהו כונת המכילתא שכשישמרו בני"י את השבת יזכו להפרטים, אלו הג' רגלים.

ג

החינוך (צמורה קפ"ה) כחצ ומתחילת בריאת העולם יעדו וקדשו לכך ואחרו שיעדו הקל צ"ה אותו היום לכפרה נחקדש היום, וקבל כח הזכות מאתו ית' עד שהוא מסייע בכפרה, וזה שארז"ל בכל מקום ויוה"כ מכפר כלומר שיש כח ליום בעלמו לכפרה בעבירות קלות. עיי"ש בדבריו, ומדבריו אנו למידים כי יום הכיפורים היא קביעה וקיימא מששת ימי בראשית, ויש בעלם היום קדושה, ובקדושה השבת הקביעה וקיימא מששת ימי בראשית, ומקורו הוא מדברי הילקוט הובא ברש"י בזהלים (קלט' עז") עה"כ ימים ילרו ולא אחד בהם, והקרי של הקרא הוא ולו אחד בהם, וכי רש"י הראהו ימים העתידים להבראות ולחלקן בירר אחד את יום השבת ד"א זה יוה"כ לסליחה, עיי"ש, כי כשהיו הימים עדיין ביצירה נקבע יוה"כ ליום סליחה ומחילה.

הבריאה עדיין באחדות, שעדיין לא נבראו כוחות הרע, והי' ניכר לעין כל שהקצ"ה מנהיג הבריאה, ולית סערא אחרא כלל, והקצ"ה מחי' את כולם, הי' הרלון שיהי' זמן בהבריאה שיהי' ניכר לעין כל האחדות בהבריאה, וזה היום הוא יום הכיפורים, שליח לי' רשות לאסטוני, ולא חוזרת הבריאה לאותו המצב של אחד, להוכיח ערב ויהי בוקר יום אחד, כי ביוה"כ נתגלה האחדות, וזו היא הקדושה הקביעה וקיימא עוד מששת ימי בראשית, עוד מיום אחד כשהי' הקצ"ה יחיד בעולמו שהי' חפץ לשכון בתחתונים.

ד

בגמ. תענית (ל): ארשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כתי"ב באב וכיוה"כ, בשלמא יוה"כ משום דאית צ"י סליחה ומחילה יום שנחמו בו לוחות אחרונות וכו' עיי"ש ובפשטות מפרשים כי הגמ. מפרש צ"י עמיים שיוה"כ הוא יו"ט, אבל יש לפרש שהכל הוא עעס אחד, כי רק ע"י מה שיוה"כ הוא יום סליחה ומחילה זכו באותו היום להלוחות אחרונות, כי באמת לזכות להלוחות האחרונות היו לריכים לבוא להדרגה שבה עמדו ישראל בעת נתינת לוחות הראשונות, וכמו שהדרגה של לוחות הראשונות הייתה כדרגת מלאכי השרת, וכמו שדרשו חז"ל אני אמרתי אלהים אחס וצני עליון כולכם, כן צני ישראל בעת שבאו לקבל הלוחות האחרונות היו לריכין להחעלות להדרגה של מלאכי השרת, ולכן ביוה"כ שנחטלו לדרגת מלאכים, וכמו שכבר ביארנו כי כל הענין של יוה"כ הוא להתדמות למלאכי השרת, ונמחל להם עונם, ונתבעל המסך המבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, אז היו יכולין בני ישראל לקבל הלוחות האחרונות.

במד"ר (בר"ר פ"ג י) ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שנתן להם הקצ"ה יום אחד, ואי זה, זה יוה"כ ועוד שם במדרש פירשו הלשון יום אחד ולא יום ראשון, כי כשהי' הקצ"ה יחיד בעולמו חפץ לשכון בתחתונים, וציאור דבריהם הוא, כי ציום הראשון של הבריאה עדיין לא נבראו שום פרטים בהבריאה, ואף המלאכים לא נבראו עד יום השני, וציום השני נבראו המלאכים וגם השטן עמהם, וכשנברא השטן וכוחות הרע אשר עמו, ניתן הכח להרע להראות כאילו הוא רשות צפני עלמו, וכמו שאמרו חז"ל למה נקרא שמן כשפים שמכחישים פמליא של מעלה, וכשהיתה

אצל לוחות האחרונות כתיב חרות על הלחה, ודרשו חז"ל (עירובין נד) אל תקרי חרות אלא חירות, חירות מילה"ר, חירות ממלאך המות, והיא המעלה הנדרשת לקבלת התורה, וזיוס הזה שיש בו חירות מילה"ר וכמו שאמרו חז"ל לית לי רשות לאסטוני, אז צאו להדרגה של חירות הנדרשת לקבלת התורה, ויחנן להם הלווחות האחרונות. וכן איתא בהמהכ"ל כי העטם בהחיקטה שחוקטין ציוה"כ הוא זכר ליוצל, כי יוה"כ הוא יליאה לחירות כמו יוצל, ואז זוכין לתורה המביא לחירות, חירות האמיתית, במקום שיבא משועבד לילדו, יבא משועבד לילדו, ועל עבד הזה נאמר הרי עבד אדון אקרי.

בשפ"א איתא כי החילוק בין לוחות הראשונות לאחרונות הוא, כי בראשונות היו צניי בדרגת קדושים, ובשניות היו בדרגת טהורים, כי בלוחות הראשונות היו צניי בדרגת מלאכים אף שהיו אוכלין ושוחטין, בגופן נתעלו להיות כגופן של מלאכים, והיו גופן ג"כ בצחינת צני עליון, אבל בלוחות שניות רק ע"י ביטול הגוף נתעלו נפשם לבחינת מלאכים. וכמו שאמרו חז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, כי לקבלת התורה לריך להיות הגוף מזוכך, ולכן דייקא ציוה"כ שאז כלל ישראל הם בצחינת אוכלי המן כמו שביארנו לעיל, יכולין לזכות לקבלת התורה.

ואף שצניי בחטא העגל אבדו מדריגתם של הלווחות הראשונות, אבל צעת קבלת הלווחות האחרונות היו לריכין להיות בדרגת מלאכים. ובאמת נתינת לוחות אחרונות היא דרך עבודה חדשה, שעל ידה יכולין לבוא לדרגת לוחות

הראשונות, כי לא אבדו מדריגתם לגמרי, וכמו שאמרו חז"ל (צ"צ יד.) לוחות ושברי לוחות מונחין בארון, ואלו אבדו מדריגתם לאיזה לורך הן מונחין בארון, רק שע"י הלווחות האחרונות יכולין לבוא להדרגה של הלווחות הראשונות. ולכן צעת שקבלו הלווחות האחרונות שהיא בדרך שעל ידה הן זוכין שוב להלווחות הראשונות, היו לריכין להיות כמלאכים.

לכן צכל שנה ושנה ציוה"כ יכולין לזכות לקבלת התורה, ואז האדם הוא בצחינת לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, ויכול לקבל את התורה מחדש, וכן איתא בשפ"א (ליוה"כ תרס"ב) כי הסעודה שעושין בעיוה"כ היא משום שציוה"כ נתנו הלווחות האחרונות ולפי שמתענין ציוה"כ מקדימין הסעודה, וכבר כתבנו במקו"א כי מה שעושין משחה ושמחה צפורים היא ג"כ משום שאז הוא יום קבלת התורה, וכתבנו מקור מדברי הרמב"ן עה"כ ויחזו את אלקים ויאכלו וישחו, ולכן גם ציוה"כ שהוא יום קבלת התורה יש בו ענין של משחה ושמחה. ובפרקי דר' אליעזר איתא כי צכל שבת הקב"ה מחזיר הכתרים לישראל, שצשבת יכולין לבוא להדרגה של לוחות הראשונות, וזהו ציוה"כ ג"כ, שאז נתנו הלווחות האחרונות שעל ידה יכולין לבוא להלווחות הראשונות. וזהו השייכות של יוה"כ להשבת של מתן תורה.

ואף שכבר כתבנו צשם החינוך וממדרשים כי קדושת יוה"כ קביעה וקיימא מששת ימי בראשית, אבל הדור דעה ע"י תשובתם צכמי יום

קצרו כאן בביאור הענין של לוחות הראשונות ולוחות האחרונות, ומבואר באריכות במאמר לשבועות. יעי' בשפ"א פ' כי תשא תרס"ב (בסוף המאמר) שכתב "והתורה שלומדים בשבת אין בה שכחה" והוא כי התורה שלומדים בשבת יש בה הדרגה של הלווחות הראשונות שהיו למידים ולא היו שוכחים. [ובשבת קודש פרשת קרח, יום לפני פטירתו. אמר בשם גדול אחד לפרש מה שאומרים בהזמירות של ליל ש"ק, זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה, לפי דברי השפ"א שהתורה שלומדים בשבת אין בה שכחה. וע"י הלימוד בשבת יהי זכרו תורת משה. (המסדר).]

זכו להוריד
הורידו תורה
קדושה הקבי
שיבוי להם ;
מששת ימי צ

ביוה
וכמו שאמר
ציגמטריא ש
לאסטוני, וה
הרע, מעין צ
היאה"ר שה
מהרע, כן צ
וזכו עיקר ע
ליום תשובה
היום היא צ
אשר נמלא

בפרק
אציו שהי
וימל את צש
יו' סג'), וצי
סו"פ לך בד
יש הסרת ה
המונע התג
אשר צו הו
והוסר הא
הש"ית, ולכ
צבחינת זמן
ואף שמשם
הפסח, או
מקדושת יו
הערלה.

ומצינו בסוגיא דסופ"ג דנדריס דבר מעוניין, שכל הסוגיא שם מדבר מענין מילת אש"ה, ובאמנע הסוגיא מביא הגמ. המימרא של רמי בר אבא דהשטן בגימטריא סס"ד, עיי"ש, ולפי דברינו יש לזה שייכות למילת אש"ה, כי זה ה"ה הסרת הערלה בזמן, וזה הסרת הערלה בנפש, וכן איתא בשם הרה"ק מאיזבילא כי מה שנסמך מהפכת סדום למילת אש"ה כי סדום ה"ה הערלה של ארץ ישראל, ואחר שה"ה הסרת הערלה בנפש ה"ה הסרת הערלה במקום.

ובשל"ה הקדוש מביא בשם ספר תולעת יעקב צוה הלשון "ויה"כ הוא יום הגלות המאור העליון וכו' הוא סוד עוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שחי' לפיכך נלעונו להחטאות בו לרמוז אל המאור המחלה ציוס ההוא אשר בהחגלותו יופיעו כל מיני להלל ושמחה וכפרה. שזוה"כ אנו זוכים להארה עליונה ששרשה מעולם הבא, דהיינו מחלקית הבריאה מצחינת ציטול הרע" עיי"ש, ומצואר מדבריו כי ציוס הזה יש בו הארה משצח של עתיד, כי יום הזה יש בו ציטור הרע מעין העתיד.

הרב לדוק הכהן כותב שלולי דמסתפינא ה"ה אומר שהציעור הרע דלעתיד יהי' ציוה"כ, כי עסק היום הזה הוא ציטור הרע, ולכן שייך הציעור הרע דלעתיד ליוה"כ.

1

כבר רמזנו לעיל לדברי הרב לדוק הכהן כי כל אגדתא צש"ס יש לו שייכות מיוחד לאותו מסכתא ופרק שבו נמצא, כי כל הש"ס מסודר בסדר מיוחד, וכמו שאמר הרבי ר' צונס מפרשיסחא על נוסח התפלה מסדר את הכוכבים צרקיע כרלנו, כי המסכתא על הכוכבים חושב כי

זכו להוריד הקדושה הזו לארץ, (וכלשון חז"ל הורידו תורה לארץ), שיהי' לנו שייכות עם כך קדושה הקביעה וקיימא, והם זיכו לבני' לדורות שיהי' להם שייכות עם הקדושה הזאת המיועד מששת ימי בראשית.

ה

ביוה"ב מלינו ג"כ יש צו שצח של עתיד, וכמו שאמרו חז"ל בנדריס (לצ.). כי השטן בגימטריא סס"ד שיוס אחד בשנה לית ל"ה רשות לאסטוני, והוא ויה"כ, וציוס הזה יש בו ציטור הרע, מעין ציטור הרע שיהי' לעת"ל, שאז יחצטל הילצה"ר שהוא השטן, ויחצטל כל ההסתירות מהרע, כן ציוה"כ יש בו ציטול הרע ליום אחד, וזהו עיקר עבודת היום, שיחצטל הרע, ולכן נקבע ליום חשובה, וליום סליחה ומחילה, כי עבודת היום היא ציטור הרע, וכל אחד צריך לבער הרע אשר נמצא אללו.

בפרקי דר' אליעזר דרשו על מילת אברהם אבינו שהי' ציוה"כ, דאלל אברהם אבינו כתיב, וימל אח בשב ערלחם בעלם היום הזה, (בראשית יז' סג'), וציוה"כ כתיב בעלם היום הזה, (הוצא סו"פ לך דעתת זקנים מצע"ת עיי"ש), כי ציוה"כ יש הסרת הערלה, כי הערלה פירושו אועס וכסוי המונע החגלות הקדושה, ויוה"כ הוא זה היום אשר בו הוסר הערלה, ולית ל"ה רשות לאסטוני, והוסר האועס וכסוי המונע בני' מלעבוד הש"ת, ולכן ציוס הזה שהי' בו הסרת הערלה בצחינת זמן, בו ציוס ה"ה הסרת הערלה בנפש, ואף שמשמע בחז"ל שמילת אש"ה ה"ה בחג הפסח, אולי הכונה שציוס הזה ה"ה הארה מקדושת יוה"כ, יום שמוסגל לציטור הרע והסרת הערלה.